

РАЙОНЫМ ХЭХЪОНЫГЪЭХЭР ЕШЫХ

Красногвардейскэ районым иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышынхэм пае мы аужырэ илъэсхэм ащ мылъку макIэп халъхыгъэр. Республикэ бюджетым ишIуагъэклэ 2007-рэ илъэсым мыщ муниципальнэ бизнес-гупчэ къыщызэIуахыгъ. 2009-рэ илъэсым предприниматель 13-мэ сомэ миллиони 4,6-рэ хъурэ IэпыIэгъу аратыгъ. Илъэсэу тызыхэтым социальнэ мэхъанэ зиIэ объекти 6-м яшын ыкли объекти 3-м япхыгъэ проектнэ IофшIэнхэр районым щылъагъэклотатхэ. Ахэм сомэ миллион 41,3-рэ апэIуагъахэ.

Къалзу Шъачэ щыкIогъэ экономикэ форумым ООО-у «Велес» зыфиIорэмрэ Адыгеимрэ пэшIорыгъэшъ зэзэгъыныгъэм щызэдыкIэтхатхэ. Ащ къызэрэ-дильытэрэмкIэ, хэтэрыкIхэр къызышагъэклIрэ гъэфэбэпIэ

комплекс Красногвардейскэ районым къыщызэIуахынэу ары. Проектыр гъэцкIагъэ зыхъукIэ, сомэ миллиарди 7 фэдиз инвестициеу муниципальнэ образованием къыхалъхыащ, IофшIэпIэ чIыпIэхэр нэбгырэ 1200-мэ арагъэгъотыщт.

АР-м и Правительствэрэ федеральнэ гупчэмрэ яшIуагъэклэ псауныгъэр къэухъумэгъэным, гъэсэныгъэм, мэкъумэщ хызмэтым, спортым, чIыпIэ зыгъэ-IорышIэжыным районым хэхъоныгъэшIухэр шашIыгъэх. Ветеранхэм ыкли сэкъатныгъэ зиIэ цIыфхэм IэпыIэгъу афэхъунхэм пае республикэ бюджетым сомэ миллион 18-м эхъу районым къыфитIупшыгъ. Iофэу ашIэрэр экIэри зыфэгъэхыгъэр цIыфхэм ящыIэклэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэныр ары.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

ЕЛЕНОВСКЭМ ЧЫЛЫС КЪЫЩЫЗЭIУАХЫГЪ

Красногвардейскэ районым ит селоу Еленовскэм тыгъуасэ щымэфэкIышхуагъ. Компаниеу «Лукойл — Югнефтепродукт» зыфиIорэм ипашэу Иван Гаврилец ахъщэ IэпыIэгъоу къаритыгъэм ишIуагъэклэ цIыфхэр бэшIагъэу эжэгъэхэ чылысыр мыщ торжественнэу къыщызэIуахыгъ. ГушIогъо зэхахъэм къекIоллагъэх Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан, АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, цIыф къызэрыкIохэр.

— Непэ селом щыпсэухэрэм ямэфэкI шыпкх, — къыIуагъ Iофтхьабзэм пэублэ псалъэ къыщишIызэ ТхьакIущынэ Аслъан. — ЦIыфхэм шIошъхуыныгъэу Тхэм фыряIэм мы аужырэ илъэсхэм зыкIэIэ-тыжы зэрэхъугъэр хэткли нафэ. Ар гушIуагъоу щыт, сыда шIомэ диным дэхагъэм, дэгъугъэм, гукIэгъум тафешэ, лъэпкъ зэгурыIоныгъэр егъэпытэ. Чылысэу къызэIутхырэм ишIын зилахышIу хэлъ Иван

Гаврилец инэу тызэрэфэразэр есломэ сшIойгъу. Мыщ фэдэ гупыкIышхо зиIэ хуэльфыгъэр АР-м и Красногвардейскэ район къызэрэщыхъугъэм ыкли зэрэщанIугъэм урыгъухонэу щыт. Селом щыпсэухэрэм экIэми джыри зэ сыгу къызделэу сышъуфэгъушIо, шъуи-унагъохэм мамырныгъэрэ зэгурыIоныгъэр арылгъэу шъупсэунэу шъуфэсэIо.

ИлъэситIукIэ узэклэIэбэ-жымы рагъэжыгъэгъэ чылысым ишIын дэлэжыгъэ пстэу-ми зэрафэразэр нэужым гушыIэ зыштэгъэ Иван Гаврилец къыIуагъ. Еленовскэм щыпсэурэ цIыфхэм мы чIыпIэр якIуапIэ хъунэу, ныбжыкIэу къзэрэщэхэрэм язэготхэн ыкли сабыеу къэхъухэрэм яфэIо-фашIэхэр мыщ щызэшIуахыхэзэ ашIынэу къариIуагъ. Мы объектыр православнэ чылысым зэриер къызыушы-хытырэ тхылъ владыкэу Тихон ритыжыгъ.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Iоф хэшIыкIышхо зэрэ-фыриIэм, IэпIэсэныгъэ ин зэрэхэлтым, илъэсыбэ хъугъэу творческэу Iоф зэришIэрэм ыкли журналистикэм ихэхъоныгъэ ила-хышхо зэрэхишIыхыэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшьошагъ Мамырыкьо Нурыет Даутэ ыпхъум, къэралыгъо учреждениеу республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» культурэмрэ литературэмрэклэ иотдел иредактор.

Илъэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу гъэсэныгъэм иIоф зэрэфэлажхэрэм, къыт-кIэхъухыэрэ ныбжыкIэхэм яегъэдженкIэ ыкли япIункIэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм, кIэлэцIыкIу IыгыпIэу «Колокольчик» зыфиIорэр зызэхашагъэр илъэс 20 зэрэхъурэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшьошагъ Дроздова Светланаэ Геннадий ыпхъум, станицэу Абадзехскэм дэт кIэлэцIыкIу IыгыпIэу «Колокольчик» зыфиIорэм ипашэ.

Ныбджэгъу лъапIэхэр!

Мы илъэсэу тызхэтым аужырэ фэгъэклотэн кIэтхэгъу уахътэ Почтэм къытфешы. Мы мазэм и 7-м къыщегъэжьагъэу и 17-м нэс тигъэзет шъузэрэклэтхэн шъулъэкIыщт уасэр зыфэдизыщтыр сомэ 307-рэ чапычи 8-рэ. Къызфэжъугъэфед кIэтхэгъу уахътэу фэгъэклотэн къызщытфашIырэр.

«Адыгэ макъэм» иредакция.

Зэрэдэгущылэхэрэр лъагъэкълуатэзэ

КЪЕУПЧЫГЪЭХЭР В. ПУТИНЫМ
ЫГЪЭРЭЗАГЪЭХА?

Теубытагъэ хэлъу а упчлэм джэуап къе-
тыжыгъуай. Арэу щытми, Урысые Федера-
цием и Правительствэ и Тхьаматэ те-
левидениемкълэ цыфхэм зэдэгущылэгъоу
дашлърэр блэкыгъэ мэфэкум, тыгъэгъазэм и
3-м, лъагъэкълотагъ, Владимир Путиным
упчлабэмэ джэуапхэр къаритыжыгъ.

Зэдэгущылэгъум ехьыллэгъэ стенограммэу
Интернетым кыхьагъэм кызырэгъэ-
лъагъорэмкълэ, мэшлоку «Невский экспресс»
зыфилорэр бэмышлэу кызырагъэуагъэм
ехьыллэгъэ упчлэм кышцегъэжыагъэу, лэзэгъу
уцэу «Арбидолыр» гъотыгъуае зэрэхъу-
гъэм ыкълэ ыуасэ хэпшыкълэу зэрэхъуагъэм нэсы-
жъэу, телевизорым еплыхьэрэр В. Путиным
кызырэмыупчыгъэхэ къагъэнагъэп. телеви-
зионнэ зэдэгущылэгъум кышцалэгъыгъэ анахь
лофыгъошхохэм ащыщых дунэе финанс кри-
зисым кызыдихыгъэ кыныгъоухэм, пенси-
хэм, ны (унэгъо) мылкыум гъэфедакълэу илэр
зэхъоклыгъэным, Саяно-Шушенскэ ГЭС-м
кышцыхъугъэ тхьамыклагъом, Урысыемрэ
Беларусымрэ азыфагу илэ кышныгъэ зэпхы-
ныгъэм, сабий ыгыпшлэхэм ялофышлэхэм
ялэжыапкълэ зэрэцылкълэ, шъоушыгъу уз
зилэхэм ыпкълэ зылыамытыр лэзэгъу уцхэр тэ-
рзэу зэралэкламыгъахьэрэм ятхьаусыхэ,
Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэм фэтэр яты-
гъэным пае чэзыум зэрэхамыгъэуцохэрэм,
ВТО-м Урысыер зэрэхамыгъахьэрэм, меди-
цинэ страхованием, цыфхэр социальнэу ухъу-
мэгъэнхэм яхьыллэгъэ кыныгъоухэм афэгъэ-
хьыгъагъэхэр.

Джаш фэдэу Урысыем икълэ зэфэшхьаф-
хэм адэт предприятиешхохэм телевизионнэ ка-
мерэхэр ашагъэуцугъэхэу, лофышлэхэр ахэм
кълыхьэхэзэ зышцлэжыахэрэ производствэм
икъиныгъоухэм яхьыллэгъэ упчлэхэр къаты-
щтыгъэх. Гурылогъуаеп телефонкълэ, SMS-кълэ,
Интернетымкълэ къатыгъэ упчлэ пстэури Пра-
вительствэм и Тхьаматэ кылылэсын ыкълэ а
зэпстэум джэуап къаритыжыын зэримы-
лэкълыщтыгъэр. Сыда плэмэ телезешаклоу
Мария Ситтель кызырелуагъэмкълэ, зы та-
кыкълэ кыкълэ нэбгырэ 351-рэ кытео-
щтыгъэ ыкълэ телепрограммэр ыкълэ зы-
щыфэкълостым ехьуллэу зэкълэмкълэ кытеуа-
гъэхэм япчъагъэ миллиони 2-м нэсыгъагъ.
Мыщ фэдэ лофыгъоухэм клэхуу афэху хабзэм
тегъэпсыкыгъэу, тыхэмыукъорэмэ, цыфхэм
къатыгъэ упчлэ пстэуми ыужыкълэ ахэплэжы-
щтых, зэфэхьысыжыщтых.

Шыпкъэмкълэ, нэбгырэ миллиони 140-м ехъу
зыщыпсэурэ хэгъэгъушхомкълэ къэтлогъэ теле-
фон упчлэ пчъагъэр мыбэнкълэ мэхъу. Арэу
щытми, къэупчлагъэ пэпчэ кыныгъо горэм
изэшохын зэригъэгумэкълыщтыгъэм ыкълэ Уры-
сые Федерацием и Правительствэ и Тхьаматэ
ащ кыыриллэщтым зэрэжыщтыгъэм шчэ
хэлъэп. Джаш фэдэу эфирым кышцылугъэ
упчлэхэм янахьыбэм клэхуу тэрэз зэрафэху-
щтым уехьырэхьышэжыынэу ищыклагъэп.
Арышъ, мы тхыгъэм шъхъуу фэтшыгъэм джы
кълкълэу джэуап къептыжыын хъумэ, къэплон
плэкълышт джэуапхэм агъэрэзагъэхэр
къэупчлагъэхэм мымакълэу зэрахэтхэр. Ащ
ищыхьатэу зы упчлэ иджэуап дгъэфедэ
тшлоигъу.

Ростов хэкум щыцэу О. Трусовым Хэгъэ-
гу зэошхом иветеранэу ыкълэ сэкъатныгъэ зилэ
бзылыфгыгъэу кълэу Азов щыпсэурэр, илъэс
84-рэ зыныбжыр фэтэр кыратыным пае чэ-
зыум зэрэхамыгъэуцуагъэм итхьаусыхэ
кышлыгъэти, ащ Владимир Путиным джэ-
уап кыыритыжыгъ. «Унашъо тштагъэ. Ащ
зэхъоклыныгъэ фэхъужыщтэп. Зэкълэ Хэгъэгъу
зэошхом иветеранхэм, 2005-рэ илъэсым игъэ-
тхапэ и 1-м ыпкълэ чэзыум хэуцогъэ-хэмыу-
цагъэм емылытыгъэу, фэтэр аратышт.
2010-рэ илъэсым а лофыгъом пэлудгъэхьащт
мылкыур дгъэнэфэгъахэ» — кылуагъ Прави-
тельствэм и Тхьаматэ. Гурылогъуаеп а джэ-
уапым къэупчлагъэр зэригъэрэхьатыгъэр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

САУГЪЭТХЭР АФАТЫРАГЪЭУЦОЩТЫХ

Урысыем щыпсэурэ цыф-
хэу категорию «Къэралыгъом
иухъумакул» зыфилорэм ха-
хьэхэу (дзэм къулыкълэу шызы-
хьыгъэ зидунай зыхъожы-
гъэхэр, УФ-м икълчлэ структу-
рэхэм ядзэ къулыкълэхэм яве-
теранхэр, Хэгъэгъу зэошхом
иветеранхэр ыкълэ сэкъат-
ныгъэ ащ хэзыхыгъэхэр) зиду-
най зыхъожыгъэхэр зэра-
гъэтлылжыщтыгъэр ыкълэ
саугъэтхэр яхьэхэм зэрафаты-
рагъэуцоштыгъэр кыдзылгы-
тэрэ унашъо 1994-рэ илъэсым
жъоныгъуакълэ и 6-м УФ-м и
Правительствэ ыштагъ.

Нэужым, 2007-рэ илъэсым,
УФ-м и Президент кы-
дигъэкыгъэ унашъом диштэу
мышц фэдэ категорию ха-
хьэхэрэм илъэситлурэ ныкълэ-
рэ къафыхыгъэхьагъ ыкълэ
1990-рэ илъэсым мэжыогъум
и 12-м кышцегъэжыагъэу
Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэу,
дзэ структурэм хэтхэу зиду-
най зыхъожыгъэхэм мышц
фэдэ саугъэтхэр афатырагъэ-
уцозэ ашлынэу агъэнэфагъ. Зи-
гугъу къэтшыгъэ лофыгъом

пэлухьащт ахьщэр зыфэди-
зыгъэ УФ-м и Пра-
вительствэ иунашъоу 2009-рэ
илъэсым чъэпыогъум и 17-м
кыдэкълыгъэм. Ащ кызы-
рэшилорэмкълэ, фэгъэкълотэныгъэ
зилэ цыфхэм ядунай за-
хъожыкълэ якълэ тырагъэуцоштыгъэ
саугъэтым ыуасэ сомэ мин
16-м кышцегъэжыагъэу сомэ
мин 20-м нэсын ыльэкълышт.

Краснодар крайм идзэ-мемо-
риальнэ компание икълэуагъэ
Адыгэ Республикэм щылэм
ипэщэ Ионатлэ зыгъэцэкълэрэ
Николай Михайловскэм кы-
зырэтилугъэмкълэ, зидунай зы-
хъожыгъэм епхыгъэ фэлэ-
фашлэхэм ыкълэ саугъэтым ате-
фэшт ахьщэр ыпкълэ фэдэу ащ
илахьылхэм къэралыгъом къа-
ритыжырэп. Мы фэлэ-фа-
шлэхэм апэлухьэгъэ ахьщэр
зыфэдизыр итхагъэу финан-
с документ ахэм кызыагъэлэ-
гъокълэ, теклодэгъэ мылкыур
къэралыгъом къафызэкълэ-
гъэкълэжыгъэ ышлышт. Гу-
щылэм пае, Хэгъэгъу зэошхом
иветеран идунай зыхъожы-
кълэ, ащ илахьылхэм ежъхэм

яхьщэкълэ агъэтлылжы-
ыкълэ саугъэт фагъэуцу. Нэу-
жым ащ пенсиер кызыраты-
щтыгъэ Пенсионнэ фондым
илахьылхэр клонхэшт, ищы-
кълэгъэ тхылыхэр къалахынхэ
фае. Ащ ыуж саугъэтым те-
фэгъэ ахьщэм къафарагъэ-
гъэзэжы. Ау кыхьэкълэ цыф
кызырэыллохэр мышц хабзэу
пылхэм икълэу зэрашчымы-
гъуазэхэм кыхьэкълэу, ищы-
кълэгъэ документхэр унэ
предпринимательхэм тэрзэу
къарамытхэу. Ащ кыхьэкълэу
ахьщэ компенсациер кълэу-
кълэжырэп.

Мыщ дэжыым къэлэгъэн
фае категорию «Къэралы-
гъом иухъумакул» зыфилорэм
хахьэхэу зидунай зыхъожы-
гъэхэм яфэлэ-фашлэхэр зы-
гъэцэкълэу кызытефэхэрэр
муниципальнэ образование-
хэм ащылэ дзэ гарнизонхэм
япашэхэр е дзэ комиссархэр
арэу зэрэщытыр. Ау нахьы-
бэмкълэ мы лофыгъор зезыхьэ-
рэр дзэ-мемориальнэ компа-
нием илофышлэхэр арых.

КЛАРЭ Фатим.

МЫГУ РЭЩЫДЭ ФЭКИО

Льытэныгъэ зыфэсшырэ Рэщыл!

Уищылэныгъэ кыхьэхьыгъэ хъугъэ-шлэгъэшхом —
уныбжы илъэс 60 зэрэхъугъэм фэшл сыгу кызыдэлэу
сыпфэгъушлэ!

О пытэу тиадыгъэ члыгу гупсэ утет. Родинэм икълэ
шыпкъэу уштыгъэ, тиреспублики, ащ щыпсэухэрэми уафэ-
сакъы, уналэ атеогъэты.

Лофыр шлу зэрэплэгъурэм, уизэфагъэ, уихьалэлныгъэ,
угу икълэбагъэ апае осэшхо кыпфашы.

Рэщыл, гуфэбэныгъэу цыфхэм афыуилэм кы-
кълэмычынэу, псауныгъэ пытэ, насып уилэнхэу, шлэм
ушымыкълэу, шылэныгъэми лофшлэни кълэклорэм
уагъэгъушлэу бэрэ упсэунэу пфэсэлэ!

Еутых Шумаф, Хэгъэгъу
зэошхом хэлэжыагъ.

Аскъэлай.

ЗЭХЪОКЛЫНЫГЪЭ
ФАШЫГЪ

Урысые Федерацием и
Президент 2008-рэ илъэсым
жъоныгъуакълэ и 7-м зы-
кълэжыгъэ Указэу «Хэгъэгъу
зэошхом иветеранхэм зыщып-
сэуштыгъэ унэхэр ягъэгъоты-
гъэнхэм фэгъэхьыгъэ» зыфи-
лорэм кызырэдилыгъэу, мы
цыф купым щыщхэу 2005-рэ
илъэсым гъэтхапэм и 1-м
ыпкълэ чэзыум хэуцогъагъэ-
хэм зэкълэми 2010-рэ илъэсым
жъоныгъуакълэ и 9-м нэс унэхэр
арагъэгъотынхэ фае.

Мы лъэхьаным Адыгеим
щыпсэурэ ветеранхэу чэзыум
хэтхэм зычлэсыштыгъэ унэхэр
ягъэгъотыгъэнхэм пае субси-
диер аратынэу зэрэщытыр,
ащ пэлухьащт мылкыур феде-
ральнэ бюджетым кызырэ-
хагъэкыгъэр тигъэзет кы-
ратыгъэуцогъэ. Джаш фэ-
дэу тигъэзетеджэхэри щыд-
гъэгъозэгъагъэх квадратнэ
метр пчъагъэу ветераным те-
фэн фаем зэхъоклыныгъэ зэрэ-
фэхъугъэми. Джы квадратнэ
метр 36-рэ ветераным тефэ-
нэу щытыр (аратыщтыгъэр
квадратнэ метр 22-рэ). Ащ
ыпкълэ кылыкълэ, субсидиу зы
нэбгырэм телытагъэу къа-
тлупшырэми хэхьагъ — сомэ
712800-рэ ар хъугъэ.

Ау, щыгъуазэ тызэрэхъу-
гъэмкълэ, мы лофым къэра-
лыгъом екллолэкълэу кыфи-
гъотыгъэм ымыгъэразэхэу, зэ-
фэныгъэ ащ хэмылгъэу зы-
лытыгъэ ветераныбэмэ
УФ-м и Президент зыфагъэ-
загъ. Адыгэ Республикэм
лофшлэнымкълэ ыкълэ социальнэ

хэхьоныгъэмкълэ и Министер-
ствэ ветеранхэм, сэкъатныгъэ
зилэхэм ялофыгъоухэм афэгъэ-
зэгъэ иотдел ипашэу В. Бра-
уком кызырэтилугъэмкълэ,
ыпшэкълэ зигугъу къэтшыгъэ
указым зэхъоклыныгъэ фэ-
шыгъэн фаеу УФ-м и Прези-
дент унашъо ышлыгъэ ыкълэ
Къэралыгъо Думэм яцэнэрэ
еджэгъум ар ыштэшт.

Сыд фэдэ зэхъоклыныгъа
указым фэхьугъэр? В. Брау-
ком тызэрэщигъэгъоза-
гъэмкълэ, пэшлорыгъэшъэу
къэтлон тлэкълышт ветеранэу
2010-рэ илъэсым жъоны-
гъуакълэ и 9-м нэс чэзыум
хэуцохэрэм унэхэр къаратынэу
зэрэщытыштыр. Ветераным
унэ имылэмэ, е зырысым квад-
ратнэ метр пчъагъэу илыр
шапхэу щылэм нахь макълэмэ,
е ушыпсэуным ар темы-
гъэпсыхьагъэмэ, чыплэ адми-
нистрацием ащ зыфигъэзэн,
лъэлу тхылыгъэ Икълэгъэхьан фае.
Нэужым комисиюм ыуплэ-
кълэуштыгъэ тхылыхэри, псэуплэм
изытети.

В. Брауком кызырэтилугъа-
гъэмкълэ, мы илъэсым икълэ-
хьагъум чэзыум ветеран
49-рэ хэтыгъ. Нэбгырэ 38-мэ
субсидиер аратыгъ, нэбгы-
ри 6-мэ ящыкълэгъэ тхылыхэр
мы мафэхэм агъэхьазырых,
нэбгыри 3 чэзыум хагъэ-
кыжыгъэ, ветерани 2-м афэ-
гъэхьыгъэу унэшъо гъэнэфагъэ
щылэгоп, комисиюм джыри
лоф эшлэ.

ЖАКЪЕМЫКЪО Аминэ.

■ ТИЗЭДЭГУЩЫНЭГЪУХЭР

НЭТХЪО
Разыет:

«ІЭЗЭГЪУ УЦХЭМ АЩЫДГЪАКІЭХЭРЭП»

Цыфхэр нахь зыгъэгумэкӕлӕр уцхэр — «свиной» гриппым ылъэныкӕокӕ Іофхэм язытет, ащ ыкӕи грипп «кызырӕкӕом» тазэрӕпӕуцужыщт Іээзгъу уцхэр ыкӕоу шыӕ-щымыӕ-хэр, нэмыкӕхэри нӕпэ еттыгъэх Адыгэ Республикэм псауныгъэр кӕуухъумӕгъэнымкӕ иминистрӕу Нэтхъо Разыет.

— Разыет, пстӕуми апӕу тыщыбгъэгъуазз тӕлоуӕуагъ «свиной» гриппыр, ОРВИ-р кызырӕуыгъэхэм япчъагъӕ фӕгъэхъыгъӕ кӕбарӕу мы мафӕм ехъу-лӕу нӕкӕлӕлым.

— Тхъамӕфитӕу хъугъӕ сымӕджӕхэм япчъагъӕ зыфӕдиз хъугъӕмкӕ «эпидпорог» зыфӕлорӕм тышӕокӕлӕгъу эпидемием игугъу зытӕлӕр. Шӕкӕогъум и 30-м ехъулӕу гриппыр (ОРВИ-р) нӕбгырӕ 1960-мӕ кӕуазыгъ, «свиноир» нӕбгыри 5-мӕ яӕу агъӕунӕфыгъ, зы кӕлӕцӕкӕлӕу ахэм ахэт. Ахэр игъом сымӕджӕщым чӕагъӕбӕлхъагъэх ыкӕи япсауныгъӕ изытет зӕрӕмыхъылъагъӕм ишӕуагъӕкӕ, нӕбгырищыр кычӕлатхыкӕлӕжыгъ, кӕнагъӕхэри шӕхъу кычӕлӕкӕлӕжыгъытх.

Грипп «кызырӕкӕом» фӕгъэхъыгъу кӕӕсон слӕкӕлӕщт зӕпахырӕ уцхэм зыщӕлӕзхэрӕ сымӕджӕщым чӕлӕ нӕбгыри 196-м шыцӕу 130-м гриппыр кызырӕуыгъӕр, ахэм янахыбӕр зӕрӕкӕлӕцӕкӕлӕр. Ащ кыхӕкӕлӕкӕ, еджапӕхэм ащышхэм якласс гъӕнӕфагъӕхэм (поселкӕу Инӕм, Красногвардейскӕ районым, Мыекъопӕ районым, кӕалӕу Мыекъуапӕ дӕт еджапӕлӕум) еджӕныр ащыӕпӕдгъӕу фаеу хъугъӕ. Мафӕ кӕӕс сымӕджӕхэм япчъагъӕ зӕхъокӕлӕныгъӕ фӕхъушъ, ащ лъӕшӕу тылӕплӕ, ищыкӕлӕгъӕ Іофхъаӕзхэр зетхъӕх.

«Свиной» гриппым пӕуцужыгъӕным пӕе нӕбгырӕ 50 — 60-м афӕхъушт Іээзгъу уц лӕпӕлӕхэр инфекционнӕ сымӕджӕщым едгъӕгъотыгъэх.

— Аптекӕхэм ахэм афӕдӕ Іээзгъу уцхэр ачӕлӕхъа?

— Мы лъӕхъаным республикэм аптекӕ 220-м ехъу ит, ахэм ащыцӕу 60 фӕдизыр муниципальнӕх. Ахэм зӕкӕи гриппым пӕуцужыгъӕным пӕе Іээзгъу уцхэр арагъӕолӕнхэм тылӕплӕ. Ау Іээзгъу уц пстӕуми «Арбидолыр» анахь дӕгъоу УФ-м и Минздравсоцразвитие кызырӕуагъӕм кыхӕкӕлӕкӕ, ащ кыкӕлӕуцхӕрӕр нахъыб. Ау теубытагъӕ хӕлӕу кӕӕсон слӕкӕлӕщт а Іээзгъу уцым нахь мыдӕу, ащ фӕдӕ кӕуацӕ иӕу Іээзгъу уц 30-м ехъу тиӕптекхэм зӕрачӕлӕыр. Тыушӕфӕырӕп «Арбидолыр» ыкӕоу аптекӕхэм, Іээзгъу уц учреждениехэм ядгъӕгъотын зӕрӕтымылӕкӕлӕр, сыда пӕомӕ ар Урысыем кышӕидзыгъӕкӕлӕр зы завод ныӕп ыкӕи аужырӕ мӕзӕ псаум а Іээзгъу уцыр Украинӕм, Москва ыкӕи Санкт-Петербург зыуагъӕкӕлӕр. Ау республикӕ Аптечнӕ базэм а Іээзгъу уцыр зыдӕлӕ кӕӕмлӕнӕ 500 зӕригъӕгъотыгъ. Неуш республикэм кыӕлӕкӕлӕщт сыпсӕ Іухъо 23500-рӕ, зым сомӕ 3-рӕ чапыс 70-рӕ ыуасӕу. «Арбидолым» ыуасӕ сомӕ 210-м рамыгъӕхъунӕу Аптечнӕ базэм зӕзгъыныгъӕ дӕтшыгъ. Заводу «Арбидолыр» кыдӕзыгъӕкӕлӕр тхылӕ фӕдгъӕхъыгъ кӕӕмлӕнӕ 6500-рӕ, республикэм фӕхъуштым фӕдиз, кытфитӕупшы-нӕу. Шӕхъу кытӕлӕнӕуи тыцӕугъы.

Республикэм Іээзгъу уцхэр кӕзыгъӕуалӕрӕр организациӕ 6 мӕхъу. Ахэм ялӕкӕохэм бӕмышӕу зӕлӕкӕлӕгъу адыс-лагъ ыкӕи тыззӕгъыгъ кытфашӕрӕ Іээзгъу уцхэм ауасӕ зыпкӕ итинӕу, Мыекъуапӕ имызакъоу, республикэм ичӕлӕлӕ

зӕфӕшхъафӕбӕхэм ахэр ягъӕолӕгъӕнхэм лъыплӕнхъу.

— Ауужырӕ лъӕхъаным Іээзгъу учреждение бӕкӕамӕ гъӕкӕжыны ыкӕи гъӕцӕкӕжыны Іофшӕнхӕхэр ацӕкӕлӕ, ятӕплӕ зӕблӕхъу...

— Ары, ахэм афӕдӕ Іофшӕнхэр мымакӕу республикэм щӕкӕлӕ. Мары шӕошӕ кӕлӕцӕкӕлӕу диагностическӕ гупчӕм ишӕын ыкӕлӕм зӕрӕфӕкӕуагъӕр. Илӕсым ыкӕлӕхэм адӕжӕ ар ттышт. Джыдӕдӕм ащ медицинӕ оборудованиер чӕагъӕуцӕ. Джащ фӕдӕу Яблоновскӕм дӕт поликлиникӕу мӕфӕ стационарӕу нӕбгырӕ 40-м телъытагъӕр зыхӕтыри шӕхъу хъазыр хъушт, илӕсыкӕлӕм ехъулӕу тыухышт. Ащ чӕлӕушт медицинӕ оборудованием ищӕфын сомӕ миллиони 8-рӕ мини 150-рӕ пӕлӕхъащт. Адыгӕ республикӕ клиническӕ сымӕджӕщым иприемнӕ отделение игъӕкӕжыны зӕпыурӕп, ари тыгъӕгъазэм ыкӕлӕхэм адӕжӕ псӕолӕшӕхэм кӕаухынӕу цыт. Шӕушыгъӕозӕн фае шӕкӕогъу мазэм кӕуаджӕу Адӕмые врачӕбнӕ амбулаторие кызырӕшӕцӕлӕхъыгъӕм. Ащ ишӕын сомӕ миллиони 5,8-рӕ тефагъ, гази пси кӕщӕлӕгъ, медицинӕ оборудованиӕкӕ чӕдгъӕуцӕагъ. Игугъу кӕзышыгъӕн фае психоневрологическӕ диспансерым зылылӕфыгъӕхэмрӕ кӕлӕцӕкӕлӕхъумрӕ апае корпӕсыкӕ иӕ зӕрӕхъугъӕми. Ащи тхъамафӕ горӕ нахъыбӕ темышӕу Іофшӕнхэр ригъӕжӕшӕт.

— Гемодиализмкӕ гупчӕм фӕгъӕхъыгъу сьд кӕӕлӕн лӕкӕлӕщтыр?

— Гемодиализ зыфашӕын фӕе сымӕджӕхэм яфӕло-фашӕхэр республикэмкӕлӕ апӕрӕу унӕе предприятием ыгъӕцакӕу ыублагъ. Ар зӕнӕкӕкӕу шыкӕлӕм тетӕу кыхӕхъыгъ. Іоныгъом и 1-м а предприятием зӕзгъыныгъӕ дӕтшыгъӕу нӕбгырӕ 82-мӕ гемодиализыр ащ шашӕы ыпкӕлӕ амыгъу. Гупчӕм оборудование дӕгъу чӕт Германием кырашӕыгъу. Мыщ фӕдӕ медицинӕ Іӕпыӕлӕгъу зыщыкӕлӕгъу Адыгӕкӕалӕ, Теуцожӕ ыкӕи Тӕхъутӕмыкӕое районхэм ащыпсӕухӕрӕм япчъагъӕ зӕрӕмымакӕлӕм кыхӕкӕлӕкӕ, ащ фӕдӕ отделение Адыгӕкӕалӕ дӕт сымӕджӕщым кышӕцӕлӕхъыгъӕным мы лъӕхъаным Іоф дӕтӕшӕ.

— Адыгӕкӕалӕ дӕт сымӕджӕщым игугъу кызыпшыгъӕкӕ, кытапӕ тӕлоуӕуагъ ащ компьютернӕ томограф чӕгъӕуцӕгъӕным рыкӕлӕр.

— Мы илӕсым имӕлылӕфӕгъу мазӕ Урысые Федерацием и Минздравсоцразвитиерӕ Адыгӕ Республикӕмрӕ зӕзгъыныгъӕм тызӕдыкӕлӕхъагъ. Ащ кызырӕшӕцӕлӕхъыгъӕмкӕ, федеральнӕ гъогум Адыгӕкӕалӕ зӕрӕкӕрысым кыхӕкӕлӕкӕ, «ятӕнӕрӕ уровень» зыфӕлорӕм

Апшӕрӕ гъӕсӕныгъӕ зӕзыгъӕгъотыгъӕ специалист ныбжыкӕлӕр анахь зыщыцӕкӕлӕгъӕ чӕлӕм зӕрагъӕкӕлӕщтыгъӕр нӕпэ шыӕжӕп. Ахэр джы зыфӕбгъӕчӕфын лӕкӕлӕщт закӕор лӕжӕпкӕлӕ тӕрӕрӕ зыщыпсӕушӕх унӕхӕмрӕ арых ныӕп.

— Адӕ а лъӕныкӕомкӕ сьд амал нӕпэ цыӕлӕр?

— Унӕхэр специалист ныбжыкӕлӕхэм ятыгъӕныр анахь Іофыгъо кынхӕм ащыщ. Ар зӕшӕотхын амал дгъотыгъагъӕм, нӕмыкӕ Іофыгъохэр нахь зӕпыфӕштгъагъӕх. А лъӕныкӕомкӕ шысӕшӕу закӕоу нӕпэ кӕзтхын лӕкӕлӕщтыр Теуцожӕ районӕу сымӕджӕщым иӕофышӕхэм апае коттеджиӕлӕ зышӕи ящыкӕлӕгъӕ специали-стхэр кӕзыгъӕблӕгъӕн зылӕкӕлӕгъӕр ары.

Ыпшӕкӕлӕ зигугъу кӕзтшыгъӕ программӕу «Медицинӕ кадрӕхэр» зыфӕло-рӕм кыдильгъӕтшыгъӕ медицинӕм иӕо-фышӕхэм апае унӕхэр шыгъӕнхэри, ащ пайи мылӕкӕу кышӕцӕлӕгъытӕагъ, ау экономикӕ кризисым ыпкӕ кыкӕлӕкӕ, а ахъщӕр кӕатӕупшыгъӕп. Ау программӕр илӕс зауӕм телъытагъӕу шытышъ, экон-омикӕр нахь зыпкӕ иуцожымы, а Іофым кыфӕгъӕзӕжыгъӕн фае.

— Джъыри зы унчӕлӕ иджъуап тӕгъӕзетӕджӕмӕ ядгъӕгъотыжыны тӕлоуӕуагъ. Ар Джӕдӕжӕхъблӕ сымӕджӕщыр ары зыфӕгъӕхъыгъӕр.

— Тиминистерствӕ ыцӕкӕлӕ депутатхэм тхылӕ кӕагъӕхъыгъ а сымӕджӕщым пӕе, ащ кырыкӕлӕщтым ыгъӕгумӕкӕлӕхъу Теу-цожӕ районми тхыгъӕхэр кыкӕлӕгъӕх. Ащ кыхӕкӕлӕкӕ, комиссие зӕхӕтшӕнышъ, хӕкӕлӕлӕу шыӕлӕм тылӕхъушӕт. Мы Іофым фӕгъӕхъыгъу зы чӕлӕлӕ шӕуналӕ теишӕоз-гъадӕ сшӕоигъу. Шӕокӕ зимылӕ медицинӕ страхованием (ОМС-м) исистемӕ хӕтӕу Іоф зышӕлӕрӕ учреждением зыкыгъӕ-шӕыпкӕжыны, ар зӕрящыкӕлӕгъӕр кызы-гъӕнӕфӕн, зылыгъыжыны ылӕкӕлӕн фае. Джащыгъум ОМС-м ащ мылӕкӕу пӕуи-гъахъӕзӕ Іоф регъашӕ. Е цыфӕу а чӕлӕ-пӕм шыпсӕухӕрӕмкӕ социальнӕ мӕхъанӕу медицинӕ учреждением иӕр кыдильгъӕтӕ, чӕлӕлӕ администраци-ем имылӕкӕкӕ ар ылыгъын ылӕкӕлӕщт, амал иӕмӕ.

Нӕпэ тӕ тызӕрӕшӕыгъуазӕмкӕ, мы сымӕджӕщыр тапӕкӕ ОМС-м хӕтыгъ, ау, ыпшӕкӕлӕ кызырӕшӕыгъуагъӕу, ащ зыкы-гъӕшӕыпкӕжыны ылӕкӕлӕщтыгъӕпте, район бюджетым имылӕкӕкӕ алыгъынӕу рахъухъӕагъ. Джы район администрацием унашӕо ышӕыгъ пӕкӕлӕрипшӕу сымӕджӕщым чӕлӕхэр мӕфӕ стационарым те-щӕжыгъӕнхъу. Сымӕджӕщыр зӕфашӕ-жынынӕу аӕорӕп, иӕофшӕкӕлӕ зӕблӕхъу-нӕу ары нахь. Етлани ащ Іоф шызышӕлӕщт специалистхэмкӕи сымӕджӕщым гумӕ-кӕлӕгъохэр иӕхъу ары тызӕрӕшӕыгъуагъ. Мы Іофхэр ары охътӕ блӕгъӕхэм зӕхӕт-фыштхэр. Сымӕджӕщым социальнӕ мӕхъанӕу иӕр кыдигурӕлӕ, арышъ, комис-сием лъӕныкӕо пстӕури зӕхифышт ыкӕи унашӕоу ышӕырӕм шӕушӕидгъӕгъӕозӕшт.

— Тхъауегъӕпсӕу, Разыет, уахътӕ кыхӕбгъӕкӕи гуцыӕлӕгъу укызырӕ-тфӕхъугъӕмкӕ.

ЖАКӕМЫКӕО Аминӕт.

Адыгӕ республикӕ клиническӕ сымӕджӕщым иприемнӕ отделение гъӕкӕжыны Іофшӕнхэр щӕкӕлӕ.

Теклоныгъэм ия 65-рэ илъэс ипэгъокI

ПРАГЭ ЗАОР

Дмитрий Дроновыр псынклэу мэгушыцI, игуапэп кыыуатэрэм ухэгущыцIныр, зэпыбгъэуныр. Цыфым кыыуатэрэм емыдIурэм Iэдэб икIу хэмылгъэу, зеклоклэшIыкIэ шапхъэхэр еукъохэу, шэн икIу имыIэу елыгтэ.

Ежыр лIыжъ рэхъат, жбы кымышэрэм фэдэу гушыгъэу кыфэхъугъэм едэлIу, упчIэ горэхэр иIэмэ, уужыкIэ зэхефых. Къэбар-къэлотэным фэлэз, жэбзэ къабзэ Iуль, кыыуатэрэм гушыIэжхэр шегъэфедэх, уедэлIу зэпытыгъэми уеззщырэп.

Ау кыыхэкIы уахътэ кыыуатэрэр, кызытегушыIэрэр кын кышыцIхыу, гушыIэхэр кыфызэпымыгъафэхэу, зэпыгъохэр ышIыхэу. Джашыгъум ынэхэм нэпсыр къяклоу, ынэгу кIыфы хъугъэу олгэгъу. Ар зыхурэр зэо мэшIуаеи ифэмэ-бжыымэ

ЩИУЖЫГЪ

икIэрыкIэу кызышъхъарыужырэр ары. А уахътэм унэми, шагуми чIыплэ ащигъотыжырэр, ахэр жэжыу фэхъух, удэгущыIагъэкIи кыбдэгущыIэжышът, зи дунаим щызэхимыхыжырэм фэд. Заом ехъылIэгъэ фильмэхэм защедзые, ахэм яплыныр ыдэрэп, зыдешIэжы: икIэрыкIэу ыгу кыагъэбырсырыжышът, кын кыфахышът, чэщ мычъыхэр кыфэ-клоштых. Киноу емышIыжымыи хушът, заом итхымыкIагъуи, имэшIожыстыри, иилгъэс хъабхэри — зэкIэ пэкIэжыгъэх, бзылфыгъэ гъыбзэ мэшIуаехэу, гучIэр къэзыгъэбыжъутэрэ сабыи кIый макъэу зэхихыгъэр икIушът.

Дронов Дмитрийр ишъхъэгъусэу Раисэрэ поселкэу Кубанстроим (Тэхъутэ-мыкIое район) щэпсэх, яунэ темыртэгъэкохъэплэ лъэныкъом гъэзэгъэу щыт. Мыщ дэжым псыхыу Афыпс Пшызэ щыхъэгъэжы, Шапсыгъэ псыубытыплэм итамбэ къехэу Афыпсыт дэхэрэ асфалт гъогурт блэкIы. Поселкэр псыгъэхунэм ит: бгъуишымкIэ — псыубытыплэр, Афыпс, Пшызэ игъунапкъэх. Ухигъэплы-хъэу чIыплэ дах, рэхъат, гүлэтыпл. Пшызэ ипсырхэр быжъуатэхэу блэчых, ышъхъащэ жбы къабзэр кытырелъэсыкIы.

Пчыхъэр кызысырэм гушпысэхэр нахыбэу Дмитрий кытеох, ахэм гъэрэу зылэклауытэ, чIыплэ имысышъоу тезэ-кIухэу еублэ, зы гушпысэм адрэр ыкIыIу кэхъу. Зэо гъогу кынхэр икIэрыкIэу ыкIухэу кышъэхэу, зэо бэлахэм зэхигъэгъэкохъэ псэуплэ пчъагъэхэр, иныб-джэгъухэу полкым дыхъэгъэхэр ынэгу кыкIэуцожых. ПхъэнтIэжым изакъоу тес лIыжъэу гушпысэ куухэм зэлышъагъэм ыгу ихыкIырэр зышIэрэ закъор ишъхъэгъусэу Раис ары. Ау ащ лIыжъыр гушыIэгъу ышIырэр, ешIэ: Дмитрий мыщ фэдэ уахътэм удэгущыIэныр икIасэп, игушпысэхэмрэ ежыррэ кызызэфэнэнхэр игъоу елыгтэ.

1943-рэ илъэс, нэмыцхэр зэкIафэх, Краснодари, нэмыкI псэупIабэхэри шъхъафит ашIыжыгъэх, ау зэошхэр Новороссийскэ ыкIи Тамань хыгъэхунэныкъом ащэкIох. Мы илъэсым ибжы-хъэ Дмитрий заом ащэ. Илъэс 17 ыныб-жыгъэр. А лъэхъаным Краснодар шы-зэхашъштыгъэ пластун (шхончэо) дивизи-ем зэолI ныбжыкIэр хатхагъ.

Пластун дивизиер Пшызэ шьолъыр щыпсэурэ лэжыакIохэм ацIэкIэ ыкIи ялгъэуцIэ зэхашъгъагъ. Дивизием хагъа-хъашътыгъэхэр Пшызэ шьолъыр шыщ псэупIэхэм — къалэхэм, станицэхэм, се-лохэм, къутырхэм, къуаджэхэм — ащып-сэуштыгъэхэр арых.

— Сыд фэдиз къэбар Iэжыгъэ хэгъэгъу-хэм ащызэрэхъагъэми, шъыпкъэу къэнэ-жыкIырэр зы, — еIо Дмитрий, — Хэгъэгъу зэошхом анахь утын лгъэш зыщыра-

хыгъэр тэ тыхэгъэгъу ары. СССР-м а заом ахъшэу хигъэкIодагъэр американскэ дол-лар миллиард 485-рэ, Америкэм — мил-лиард 275-рэ, Англимэрэ Канадэрэ зэгъу-сэхэу — миллиард 126,8-рэ, Франци-ем — миллиард 36,5-рэ. Анахь кынхэр зэкIэ зыпшгъэ дэкIыгъэр тэ тыхэгъэгъу ары. Тыхэгъэгъу идэрэ илгъэжыкIохэмрэ Хэгъэгъу зэошхом теклоныгъэр кышыцIдзы-хыгъэхэр.

Дмитрий Дроновыр зыхэфэгъэ я 9-рэ Краснодар пластун-шхончэо дивизиер шышъхъэIу-Ионыгъо мазэхэм 1943-рэ илъэсыр ары зызэхашъгъагъэр. Дивизи-ем командирэу иIагъэр генералтэу Метальни-ков Петр, Лениным, Кутузовым яорден-хэр, Быракъ Плъыжым иордениплI, Хэгъэгъу зэошхом иорденэу апэрэ степе-нь зилэр ыкIи медалий ащ кыфагъэгъэ-шгъагъэ. Илъэс 65-рэ ыныжъэу идунай ыхъожыгъ, Краснодар шагъэгIылы-жыгъ. Петрашин Иван дивизи-ем ипо-литотдэл иначальныкыгъ. Быракъ Плъы-жым иорденитIу, Жыогъо Плъыжым иорденитIу, Хэгъэгъу зэошхом иорденэу ятлонэрэ степе-нь зилэр, Чехословакием иорден, медаль пчъагъэхэр кыфагъэгъэ-шгъагъэ. Дивизи-ем ипашъхъэри, ащ ичаш-хэм ахэтхэри лIыхъужхэу, ячIыгу гупсэ апсэ фагъэгIылыным емыхъырэхъыш-хэу заощтыгъэх, пыр зэкIафэщтыгъ.

А дивизи-ем фэгъэхыгъэу Дроновым джы кызынэсыгъэми гүфэбзныгъэшхо хэлъэу къэбар кыIотэныр икIас. Ащ ныбджэгъубэ кышпыфэхъугъ, ахэр ыкIош шъыпкъэм фэдэу ипашъхъэри, ащ ичаш-хэм ахэтхэри лIыхъужхэу, ячIыгу гупсэ апсэ фагъэгIылыным емыхъырэхъыш-хэу заощтыгъэх, пыр зэкIафэщтыгъ.

Мафэ къэс пIоми хъунэу дивизи-ем хэт нэбгырэ пчъагъэм хахъо фэхъуштыгъ, зырызэхэу ыкIи куп-купхэу цIыфхэр къаклоштыгъэх, зэолI хуштыгъэх. Ионы-гъом и 12-м кышгъэгъэжыгъэу и 23-м нэс пчъагъэр нэбгырэ 6425-рэ хъугъагъэ. Ахэм ащышгъэ Дроноври.

Краснодар пластун дивизиер зыщызэ-хашъгъэ уахътэм, 1943-рэ илъэсым ибжы-хъэ, зэо хылыгъэхэр Новороссийскэрэ Тамань хыгъэхунэныкъомрэ ащыкIо-штыгъэх. Я 9-рэ дивизи-ем зэхашъгъагъэр а заохэм ахэлэжъэн фаеу хъугъагъэ. КызэкIэIуагъэхэп зэолIхэр, лгъэшэу уIэгыгъэ фашистхэм язаощтыгъэх, зэкIафэщтыгъэх. Апэрэ сатырхэм Дро-нов Дмитрий ахэтыгъ, техакIохэм гухъэ-гужъэу афыриIэр атырикутэгъэ пхъашэу язаощтыгъ. ЗуаупIэм Iухъанхэм ыпэкIэ къэзэкъ-пластун зэолIхэм гушыIэ пытэу ашIыгъагъэр зыгори хымыгъэзэу ветера-ным кIеIожы: «Тэ заом тэкIо. ТичIыгу, тынэу тызышIугъэм ацIэкIэ Iуагъэ тэшIы, тышъхъаысэу пый мэхъаджэм теощт, ифэшъуашэ едгъэгъотышът. Заом Iухъэрэ

къэзэкъым ыIи, ыгуи кIэзэзышътхэп. Пыим тыкыгъэкIифэным кыпнэу, Пшызэ ипсычъаплэ гъогукIэ хэтхышът». Къэзэкъ-хэм ащ фэдэ ягушыIэ агъэцэкIэжыгъ. Дронов Дмитрий сыд фэдэ чIыплэ кын, чIыплэ зэжъу зефи, гушыIэ пытэу ыты-гъэр щыгъушпшагъэп. Ыпсэ емыблэжъэу, лIыхъужхэм щысэ атырихэу, апэрэ са-тырхэм ахэтэу зуагъэ, ичIыгу гупсэ зышгъэ икIыгъэ фашистхэм ащышъхъагъэ, теклоныгъэм имафэ икIэгъэгъэблэгъэн илахышIу хишIыхъагъ. Анахь зэошхоу зыхэлэжыгъэмэ ащышъ Краснодар шъхъа-фит ашIыжы зэхъум шыагъэр. Я 9-рэ Краснодарскэ Краснознаменнэ пластун-скэ дивизи-ем а цIэр Верховнэ Главно-командуюшым кыфисыснэу зыфэхъу-гъагъэр Пшызэ шьолъыр икIэгъэ гупчэу Краснодар дэжэ зэо хылыгъэу щыкIуагъэ-хэм гъэхъагъэу ащышIыгъэхэм апай.

Дивизи-ем хэтхэр зын кылыгъыгъэм фэдэу зэфыштыгъэх, анаIэ зэтетыгъ, зэфэгумэкIыжыштыгъэх, зэдэлэжы-штыгъэх. Дивизи-ем хэтэу Дмитрий Кав-каз щыублэ Прагэ нэс изэо гъогухэр кIуагъэх.

Гушхонгъэ хэлъэу ветераным кIеIуатэ Европэм ихэгъэгъуишымэ — Польшэм, Германием, Чехословакием ячIыгъхэм ди-визи-ем ибыракъхэр зэрашъыбэтэгъэхэр. Iэшлэх гъогукIэ а хэгъэгъухэм дивизи-ер якIугъэп, а гъогухэр лыпсырэ пIан-тIэрэкIэ гъэшъокIыгъэх, зэолIыбэ ащы-кIодыгъ а чIыплэхэм, бэ улагъэ ащыхъу-гъэр. ТизэолIхэм дэгъоу зы кыагурыIо-штыгъ: мэхэгъэ къахафэ хуштыгъэп, зы лгъэбэкIуагъэ кызэкIаIохэмэ зэрар афэхъуштыгъэ, ыпэкIэ лыкIуагъэхэзэ, ячIыгу гупсэ шъхъафит ашIыжыны фэ-ягъэ. Ащ тетэуи зекIуагъэх.

Я 9-рэ пластун дивизи-еу Краснодар шызэхашъгъагъэ Кутузовым, Быракъ Плъыжым, Жыогъо Плъыжым яорден-хэр кыфагъэгъэшъошагъэх. Къалэхэу Дем-бица, Краков, Опель, Опава, Моравска, Острава ыкIи Оламоуц шъхъафит зы-шIыжыгъэмэ ахэтыгъэ пластун-къэзэкъ зэолI нэбгырэ пчъагъэмэ бгъэхалъхъэхэр кыфагъэгъэшъошэгъагъэх.

Пластун дивизи-ем хэтхэу лIыгъэ къа-хафэу зуагъэх адыгэ зэолIхэри. Ахэм ащышъхэм ацIэ кыроIо Дмитрий. Ацу-мыжэ Сэфэр Афыпсыт шыщ, кIэлалэу дивизи-ем хэфэгъагъ. КIэлэ шьонтIэу хъа-зырэу шытыгъ, кIочIэшхо иIагъ. Згъо-рэм Сэфэр гъусэхэр иIэу кушъо зытемыт купсынклэм исыхъу частым кызэхъы-хэзэ, гъогу гъунэ уц Iырауи нэмыштыIу хэсыхэу къашъхъарылгъэдагъэх. Купсын-кIэр зэрочъэрэм тетэу Сэфэр кыпIыгъ, автоматыр къэзышъыгъэ нэмышым еуи Iашэр Iэклиуыгъ, адрэри бжымкIэ хи-гъэфагъ.

— ЗыкышIэжыгъэ тимыфэзэ, — кIеIуатэ Дмитрий, — апшгъэпашъохэр ылыгъэу нэмыштыIур купсынклэм Сэфэр кырилыгъэушIэхи, зуи щымыхъухэу кыридыгъэх. КъыздатIэхэи тыкыэкIо-жыгъ, командирым бэ ахэм къэбарэу кыфаIотэгъагъэр.

Зэоуж илъэххэм Сэфэр Афыпсытэ къоджэ ефэндыгъ, идунай ыхъожыгъ. Дивизи-ем лытэныгъэшхо шафашIэу хэт-ыгъэхэм ащышых Ацумыжэ Исхъакъ (Псэйтыку шыщ), Шъхъатумэ Барыч (Хъаштыку шыщ).

Донбасс зэо хылыгъэхэр шыкIохэ зэ-хъум лыгъэшхо хэлъэу зуагъэ Дронов Дмитрий, фашист зэолI пчъагъэмэ апсэ Iуихыгъ. Апэрэ уIэгъэ хылыгъэр мыщ зэолIым кышпытырашагъ. Иакыыл шы-уагъэу Iэзэплэм ащэ, ау бэрэ ащ афы-чIэлырэр, амал кыфэмыхъухэу къа-шIуагъэжыкIы. Мэфэ зауIэ зытешIэм, ипсауныгъэ нахышIу хъужыгъэ ыкIи Iансэу Т-34-м шхончэо-автоматикэу иIэу заом Iохъажы. Запорожьем шыкIорэ заом икIэу хъэсыштыгъ, нэмыцхэр зэкIаIоштыгъэх. Ятлонэрэу уIэгъэ хылыгъэ кытырашэ кIалэм, мзэ зауIэ-рэ къелазэх, етIанэ икIэрыкIэу Запоро-жьем ефэжы. Мыщ ит чыгъэо цыкIоу Бороновскэ дэжэ Дмитрий шыкIуагъэ ыш-Василий. Ари я 9-рэ пластун дивизи-ем хэтыгъ, взводым икомандиргъ.

— Заом игупчэ титэу тызаозэ Прагэ тынэсыгъагъ, — кIеIуатэ Дмитрий. — Джы сшы Херсон дэс, садэжэ къаIоу кыыхэкIы. Василий Жыогъо Плъыжым ыкIи Быракъ Плъыжым яорденхэр, ме-далэу «За отвагу» иIэх.

Дмитрий игукъэкIыжыгъэм бэрэ къа-хэгъафэх адыгэ кIалэхэу игъусагъэхэр.

Псэйтыку шыщэу Ацумыжэ Исхъакъ кытегушыIэ хъумэ, ащ илыгъэ, ицIы-фыгъэ, хэгъэгъум шIулгъэгъоу фыриIагъэм якъэбархэр кыфэхуыхэрэп. Краснодар шъхъафит ашIыжы, мзэем и 18-м, 1943-рэ илъэсым я 395-рэ шхончэо дивизи-ер Псэйтыку кыдэхъэгъагъ. Ащ игъусагъ Краснодар шызэхашъгъэгъэ я 9-рэ пла-стун дивизи-ер. ЗэкIэ тизэолIхэр стани-цэу Крымскэм (джы къалэу Крымскэм) екIуштыгъэх нэмыцхэм япытэплэу «Голу-бая линия» зыфаIорэр зэхакъутэни, Но-вороссийскэ фауэзэнкIынуу. Исхъакъ янэ сымэджэ хылыгъэу, хъадэгъур кышъхъэ-щыхъагъэу шылыгъэ. Янэ кыкIэлъы-рысыни, ыпэкIэ лыкIотэрэ частым нэ-ужым кIэхъажынуу командирым Iизын кыригыгъагъ, ау Исхъакъ ар ыдагъэп. Ным дэжэ ихыи зэригъэлгъэжыгъыгъ, игъусэмэ акIыгъоу ыпэкIэ лыкIотагъэ. Орденхэр, медальхэр иIэхэу заор кыгу-хи къэкIожыгъагъ, бригадирыгъ, фер-мэм ипэшагъ, колхоз тхъамэтагъ, тучан-тесыгъ. Идунай ыхъожыгъ.

Шъхъатумэ Барыч, Дмитрий кызы-риIожырэмкIэ, дивизи-ем анахь шыу чанэу хэтымэ ащыштыгъ. Быракъ Плъы-жым иордени, нэмыкI бгъэхалъхъэхэри иIагъэх. Зэо ужым колхоз тхъамэтагъ, уп-равляющыгъ, кIэлэгъэгъагъ. Идунай ыхъожыгъ.

— Старшэ сержантэу Нэхэе Айдэмыр шышъхъэлэм, 1944-рэ илъэсым Польшэм икIалэу Дембицэ шъхъафит ашIыжы зэ-хъум лIыхъужыныгъэ зэрихъагъ, — кIеIуатэ Дмитрий. — А заом шыуишгъэм икоман-дир хылыгъэу кызышъаIэм, Нэхэем коман-дирым ипшъэрылгъэхэр ыштагъэх, зэолIхэр зылышъагъэх. Дивизи-ем хэтхэу БжыкIэ-кIеIожым шыщ зэшыхэу Козын Хъамыр-зэрэ Хъарунэрэ пым лые рахэу пхъашэу зуагъэх. Ащ фэд, ЛахышкIуае икIагъэхэу, зэшхэу Хъапэлх Амырзанэрэ Адамрэ ящытху чыжъэу нэсыгъагъ, апэрэ сатыр-хэм ахэтхэу зуагъэх.

Дивизи-ем итарыхъ, ащ гъогушхоу кыкIугъэр дэгъу дэдэу ешIэ Дроновым, ыгукIэ ыгъатхъэу, игуапэу кIеIуатэ. Ащ тетэу зыкIыштыр нафэ: ежы ищыIэныгъэ икIэлэгъу илъэххэм къашгъэгъагъэу пытэу ащ епхыгъ. Хэгъэгъу зэошхор къе-жъэным ыпэкIэ, ащыгъум дивизи-ем ыIагъэр «Апэрэ Курскэ советскэ лгъэ-сыдзэ дивизи-ер», хы ШыуцIэ Iушъомрэ советскэ чIыналгъэ гъунапкъэу Тыркуем дыриIмэрэ кыгъэгъунэштыгъэх. 1942-рэ илъэсым иIоныгъо мазэ Кавказым и Клу-хорскэ къушъхъэтх фашистхэм щызэуа-гъэх. ШэкIогъу мазэм Топсэ лгъэныкъом щэзао. Мыщ дэжым Дмитрий уIэгъэ пчъагъэ кышпытырашэ.

1943-рэ илъэсым мзэем иапэрэ мафэ-хэм я 31-рэ шхончэо дивизи-ем я 40-рэ мотострелковэ дивизи-ер игъусэу Красно-дар ыгъунэ кылохъэх. Я 9-рэ къушъхъэ шхончэо дивизи-ем ия 121-рэ полк хэхъэрэ шыу разведкэ взводым Дмитрий хэтыгъ. Чэщым, мзэем и 11-мрэ и 12-мрэ азыфа-гу, взводыр биофабрикэм къекIугъ. Крас-нодар крайкомыр зычIэг унэм быракъ плъыжыр шагъэгъэнэу разведчик нэбгырэ 11 унашъо афашы, ахэм Дмитрий ахэтыгъ.

— Краснодар иятлонэрэ мэшIоку стан-ция чэщым сыхъатыр плIым тыкыIуыхъагъ, — кIеIуатэ ветераным. — Урам пчъагъэ кызызэгъыти, къалэм заор шыкIоштыгъ, унэм тыкыекIоллагъ. Д. Васюковыр, Ю. Шишкиныр, И. Адэлджэрыер унашъхъэм дэклоягъэх, ышъхъэ лгъэгэ папIэ (шпи-лым) быракъыр шагъэгъагъ. Нэмыцхэр зэкIаIоштыгъэх.

Анахь зэо хылыгъэу Дмитрий зыхэфэгъэ-мэ ащышъ Дембицэ шыкIуагъэр. Польшэм икIалэу Дембицэ Краковрэ Львоврэ азы-фагу ит. Къалэр пытэплэ лгъэш нэмыцхэм ашIыгъагъ. Англим ипшъер-министрэу Черчилъ Сталиным уцогъуитIо къе-лгъэуагъагъ советскэ дзэхэм Дембицэ шъхъафит аригъэшIыжынуу. ШышъхъэIу мазэм и 21-м, 1944-рэ илъэсым къалэм иштэн даублагъ. Дроновыр зыхэт полкым станицэу Чарнэ пибзыкIи, пыим ыкIыбкIэ кыкIыгъ, мэшIоку гъогур ыштагъ, нэмыц-хэр къаухъуригъэх. ТизэолI 339-рэ мы чIыплэм кышъаукIыгъ, нэбгырэ 1031-рэ улагъэ хъугъагъэ. Джаш тетэу а пытаплэр тизэолIхэм ашти, ыпэкIэ лыкIотагъэх. Заор Дроновым Прагэ шIуухыгъ.

ХЪУШТ ШЪБАН.
Сурэтым итыр: **Дмитрий Дронов.**

■ АЩ ФЭДИ МЭХЪУ

ГЪЭМАФЭР ыкӕм факлоштыгъ, джыри жӕоркыгъ. Щӕджӕгъоуж тыгъэр нахъ къэкӕлосагъӕу шытыгъэми, пкӕлантӕр къыстыриклагъӕу зыслӕгъӕкыхъажыштыгъ. Краснодар дэт бӕдзӕр цыкӕу горӕм сыщӕу сытетӕу сицӕфаклохӕр нахъ зызӕбгырӕухӕм, хъырбыдз латӕу сапашхъӕ ильыр нахъ къызӕкӕлӕсыгъоужы, мӕклаеу сызлутым тельыгъӕхӕм хъӕдӕн шынкӕлӕ сателъӕкыхъӕзз ахӕслъхъажыгъӕх, хӕпшыкӕу бӕклӕ нахъ къызгъӕкӕлӕжыгъӕх. Никелым хӕшыкыгъӕ термос лыдӕу спӕмычыжъӕу шытыгъӕм кофе стачан къызгъӕчъи, булкӕ шӕбӕ хъураем сызщӕцӕкӕнӕм кӕлӕ од къопцӕ нӕгуфӕу сапӕшхъӕ шыпкӕкӕ квиуцагъӕм гу лъысымытӕн слӕкыгъӕп. Сыкӕгъу-

ем, тхъамыкӕгъӕо дӕдӕу къысшышыгъӕр сиуакъӕ зӕрӕзкӕлтхыгъӕр ары. Цыфӕу къызблӕкыхӕрӕм сыупцӕу езгъӕжъагъ цуакъӕхӕр зыцагъӕцӕкӕлӕжыгъӕр зыдӕшылӕмкӕлӕ, ау зымы сышлофогъӕп. Зы урыс кӕлӕ мытӕыр горӕм сыкызӕхихи, къысиуагъ: «Пойдемте, я покажу где находится сапожная мастерская». Ылуж сихы, тӕклӕрӕ тыкӕуагъӕу будкӕ цыкӕу горӕм «Ремонт обуви» тетхагъӕу зысӕлӕгъӕм, дунаир сфӕмыхъужъӕу селъӕклоныгъ. Узыфӕе цуакъӕр зышыжыгъӕр мастерым силоф зытетыр есӕуагъ. Ежыри къысфӕцӕфӕу ыпашхъӕ ит пхӕнтӕклӕм сытыригъӕтӕыхы, къызӕрӕзгъӕжъагъӕм фӕдизи пымылӕу цуакъӕр къысфидыгъи, къысшилӕжыгъ. Сигъӕрӕзгъӕу сибгъӕ-

— Ащ фӕдиз зиделагъӕм джырӕ нӕс сыкыгъӕу, сыдӕу хӕсшыхъажы, ащ нахыбӕрӕ сихъанӕ-гъунӕ укымыхъажъ, — ылӕм кӕлизӕ, янӕу Чӕбӕхъан пӕчыжъагъӕпти, зӕклӕ къызӕхихыгъӕу ари къачъи, тӕури къыстекыехӕу рагъӕжъагъ. Ыпхъу къысиуагъӕм нахъ лӕжъхӕр къыхигъафӕзз, ныор куоштыгъӕ. Арыти, «шӕош нахъ сыдел ащ нахыбӕрӕ сыкызыплтыкыжыгъӕр» сӕуи, къызгъази сыкӕклӕжыгъӕз, тичылӕ шыщӕу синӕуасӕ горӕ мы узыдӕт бӕдзӕрым къыдӕклӕм гъогупкӕ тӕклӕ къылысхынӕу сылтыхъузӕ, синасыпкӕ ош фӕдӕ кӕлӕ хъалӕлыжъ сылукӕагъ, — ыуи, ситутын къӕмланӕу тазыфагу ильыгъӕм дӕлаби, зы тутын къыдихи къыпидзӕжыгъ. — Джары, сикъош, адыгӕмӕ зыфалуагъӕр, «насыпынчӕм махъушӕм тесымы хъӕр ецакъӕ». Арышъ, сыпсаушмӕ, а бзылфыгъӕ дыджым сӕ санӕу фӕсымыгъӕзӕжынкӕлӕ Тхъӕ къыпфӕсӕло!

Джаш фӕдизым Долӕтбый кӕхъулӕгъӕ насыпынчъагъӕм сыгу фӕузызӕ седӕлугъ. Етланӕ сеушъыигъ: «Ащ фӕдизӕ угу ебгъӕклӕнӕу цыфмӕ къымыхъуллагъӕ кыохъуллагъӕп. Угу тӕлӕнкӕжы, зылаж, шыкур, псаоу укъӕнагъ...» Долӕтбый ынӕгу нахъ къызӕжыжыгъ, тызӕныбджӕгъунӕу лӕуагъӕ зӕдӕтшыгъ, тӕлӕжъи пыгъӕу зӕрӕдгъуытыхи тызӕжыжыгъ...

Пчыхъӕпӕ бӕдзӕрӕу кӕхъужыгъӕм Долӕтбыйрӕ сӕрырӕ зырызӕу зыщыдгощи, хъырбыдз тӕклӕу къысфӕнӕгъагъӕр зӕклӕ лӕдгъӕкыгъ. Джыри нӕфынӕкӕлӕгъӕти, ащ фӕдизыр къызыщехъулӕгъӕ автовокзал гупчӕм милицием икъутамӕу хӕтым итхъаматӕу бӕшлагъӕу синӕлӕсӕ Хъамедӕ ыдӕжъ зӕнкӕлӕбзӕу тыкӕклӕуагъ. Къычӕдгъӕщи, лӕфыр джа сӕ къызӕрӕсфилотагъӕм фӕдӕу, зи хӕтымыгъӕзӕу къызыфӕтӕлӕтӕжыгъ, икабинет Долӕтбый чӕицагъ. Бӕкӕерӕ къызыдӕгушъылӕм, нафӕ хъугъӕ а хъулфыгъӕ шъхъацфыжъӕу «сапожнӕ мастерскоир» къезыгъӕлӕгъугъӕр арӕу къетыгъуагъӕр.

лофым рыкӕлоштыр кӕзшӕгъоуагъӕп нахъ мышӕми, теубытӕгъӕшхо хӕлӕу тыкӕагъӕклӕтӕжыгъӕз тыкӕагъӕгъугъагъ Долӕтбый мыхъункӕлӕ къыдӕзекӕуагъӕри тхъамӕфитӕм къыклоцӕ кӕабытынӕу, зӕрарӕу къыфихыгъӕри къырагъӕпшыныжыгъӕнӕу. Сӕри сышъхъамысыжъӕу гъогупкӕлӕр ести, якъуаджӕ кӕлӕр автобусышхоу «Икарусым» изгъӕтӕыхъажы, тызӕфӕразӕу тызӕжыжыгъ. Ащ ыуж мӕзӕ зырызхӕр къадзгъафӕзз, тызыщыгъыштыгъӕ полковникӕу Хъамедӕ бӕкӕерӕ телефонкӕлӕ сыфытеуагъ шъхъае, ренӕу зӕрӕлтыхъухӕрӕм нӕмыкӕлӕ джӕуап езгъотылагъӕп. Нӕужым сымыгъӕгумӕкыжъӕу тыхӕтызӕ, ильӕсиплӕ фӕдиз тешлагъ. Долӕтбый икӕбар сыкӕлӕупцӕти зӕзгъашӕштыгъӕ нахъ, ыдӕжъ сыклонӕуи хъуштыгъӕп. Джырӕблагъӕ кӕалӕу Мыекъуапӕ иавтовокзал ячылӕ кӕлӕ горӕм сызышылоклӕм, «Долӕтбый тхъамыкӕлӕр чӕшым лӕсӕу кӕӕклӕжыгъӕ машинӕ горӕм тыриути, игъонӕмыс зыхъугъӕр ильӕси 2-ми зӕрӕшъхъарыкыгъӕр» къысиуагъ. А чыплӕм сынӕпсхӕр къӕчъагъӕх, духъ лӕапӕри къӕспчыгъ, «а кӕалӕр насыпынчъӕу кӕхъуагъӕ» сӕуагъӕ згъӕшлагъоу.

КЪӔДӔ Мухьдин.

Адыгӕкбал.

ДОЛӔТБЫЙ ИНАСЫШЫНЧЪАГЪ

шӕуагъ, зыгорӕклӕ щӕф-щӕжыгъӕнӕм пылӕ нацменхӕм ашыщымӕ сӕуи, сихъырбыдзхӕм мыхъун гори зӕрахъмытыр, зӕклӕри жӕклошым зӕрӕдтӕклӕхъӕрӕр къыфӕсӕуатӕу езгъӕжъагъ. Ежыри къызӕшчыпцӕм, «мыр лӕш дӕдӕу къянӕцӕпагъ» зӕсложы, чӕфым сызӕрӕзӕлӕиштагъӕу, анахъ зигъӕу хъугъӕу сӕлошӕырӕр къахӕсхыгъ, сишъӕжыгъе зӕрӕхӕстлагъӕм лыпыгъӕу, «кӕлӕх» ригъалоу къызӕгозыгъ. Ыгузӕгукӕлӕ къызгъӕчъыхы, анахъ шӕоупсым фӕдӕ купкӕыр къызгъӕзи «ма, еплӕ пшӕош мыхъум» сӕуи, зыфӕсӕшӕм, игонӕшхоу итлукӕлӕ кӕлаби сӕихыгъ, хӕцӕкъагъ. «Ох-ох! Сыдӕу сыгу къыдӕпшӕежы! Мӕшӕлахъ! Хъырбыдз шлагъу!» — адыгабзӕклӕ къызелӕом дунаир сфӕхъужыгъӕп. «Шхы-шхы умыукытӕу, узыфаем фӕдиз шхы, адыгӕмӕ зӕралоу «шӕо умышъымы, ныбӕ пшын» есӕуагъ. Кӕлӕм нахъ зыкъысфигъази, стӕмашхъӕ къытелӕбзӕз къысиуагъ: «Алахъым зӕклӕми уйлахъ ахӕлӕ зӕпытӕу ушгъаӕл, псӕпӕшхо пшӕлагъ. Мӕфитӕу хъугъӕу сыкӕклӕкышъ, о джыдӕдӕм, зи схъамышъыкӕ нахъ мышӕми, уимыхъамелӕ къызӕрӕсфӕпшӕигъӕм фӕдӕу зымы къысфигъӕишӕгъӕп. Сӕ къысӕхъулӕгъӕ тхъамыкӕлагомкӕи сызӕгоожышъ, джынӕс гъаблӕм сихъӕу зы мыхъамелӕ зыслумыфагъӕр мӕфитӕу хъугъӕ. Къысфӕпшлагъӕр ташъхъагъ ит Алахъым къыпфишӕлӕжыгъӕнӕу селӕлӕу».

Джа чыплӕм кӕлӕм сыгу егъугъ, кофе стачанри булкӕри фӕсцӕигъӕх. Ау адӕрӕм зигъӕшхъагъӕм фӕдӕу къысшигъӕхъузӕ ыштагъӕхӕп. Сӕри зӕкӕклӕо симылӕу фӕсцӕигъӕхӕр сӕимыхымӕ сыгу зӕрӕхӕкыпштыр зыгурысӕгъаӕом, ылӕ лӕзныкӕу, укылтӕм къыхӕкыкӕлӕ, къӕкӕзззыгъӕми, кофе стачаныр сӕихыгъ, булкӕ бзыгъӕри ыубытыгъ, зызегъӕшхъагъӕм нӕуасӕ тызӕфӕхъугъ, инасыпынчъагъӕкӕлӕ кӕхъуллагъӕри къысфилотӕнӕу ригъӕжъагъ.

— Сикъоджӕ гупсӕу Чыжъӕхъаблӕ кыкӕлӕр автобусӕу Краснодар кӕлӕм тыгъоснахъыпӕ кӕалӕм сыкъыдынӕси, лӕкъботегъӕуцапӕу илӕм псынклӕу сыкъызытеудом, ошӕлӕ-дӕмышӕлӕу сицокъӕ гъуанӕ гъучыжыгъӕм шыуани ыпӕклӕ сидзыгъ, натӕклӕ сытефӕ пӕтыгъ, урыс кӕлӕ шъхъацыфӕу сауж итыгъӕм сыкъымыубытыжыгъӕемӕ. Шъхъа-

джыбӕ сиӕбӕжыи, тракторымкӕлӕ сафажъӕзз къӕзлӕжыгъӕ лӕжъапкӕм сыхӕлаби сомӕ 25-у тӕфӕрӕм къызгъӕхъуи, сомӕ 30 естыгъ, тхъауегъӕпсӕушхокӕлӕ тызӕжыжыгъ. Сивидеомагнитӕфонӕу къыздӕсшӕгъагъӕр сӕ пылӕагъӕу сымыгумӕклӕу трамвай кӕуцуцӕлӕм сыкъызышчынысшым ошӕлӕ-дӕмышӕлӕу, уашъом кӕохи шыдӕр къысӕуагъӕм фӕдӕу, зыгорӕ сакыбкӕлӕ кыкӕли, къысӕуагъ. Сиакыл шыуагъӕу бӕми макӕми кӕсӕшӕжыгъӕрӕп сызӕрӕшчылыгъӕр. Зы шъуз лӕмӕмышхо горӕм ерӕгъӕ дӕдӕу сыблыпкӕ кыкӕлазӕз сыкыгъӕтӕджыжыгъ. Сиакыл нахъ къызӕклӕжыгъ, сиджыбӕ сыгулӕзӕ сиӕбӕагъ, ау зы чӕпычи кӕызгъӕтӕжыгъӕп. Симагнитӕфонӕу язгъӕшъыжыгъын гухӕлӕ сиӕу кӕсӕштӕгъагъӕри шылыжыгъӕп.

— Аӕ-анасын, сыдӕу сынасыпынчъӕ дӕдӕу мы дунаим сыкъытехъуи, — сӕуи, сынӕпсыхӕр кӕмыкӕлопагъӕхӕми, лӕшӕу зӕхӕшӕу бгыбӕмрӕ тхъаусыхӕмрӕ зӕхӕтхӕу, чыплӕ симыкыжыгъ зӕхъум, джа сыкӕззылӕтжыжыгъӕ бзылфыгъӕшхом: «Хъугъахӕм джы зи хӕпшылахъажыштытӕп, сикӕлал, мы районым ушысакъмӕ нахъышӕу. Сӕ сиамапыр мары», — ыуи, соми 10 къысити скӕлӕрыкыжыгъ, сигъогу пысыдзӕжыгъ. Схъхъӕ мӕуназӕ нахъ мышӕми, сишъхъӕгъусӕ тхъамӕфитӕм ехъужыгъӕу Тӕхъутмыкӕое симӕджъшым чӕлгыти, сынӕмысыжыгъ хъуштыгъӕп.

Тхъӕмкӕлӕ шыкурӕу Дарыет ыдӕжъ сызӕрӕлӕхъагъӕр зыраӕом, гушӕом зӕлӕиштагъӕу, бӕклӕ нахъ зӕрӕхъужыгъӕр къыхӕшӕу лӕушчыпцӕкыгъӕз къыспӕгъокыгъ, сӕри а чыплӕм къызӕрӕсфӕлопшыгъӕмрӕ джы шыуашӕу зӕрӕслӕгъурӕмрӕ зызӕфӕсӕхъысыжыгъ, дунӕе насыпыр «пхы-пхыпхы» ылоу къыстратӕкъуагъӕм фӕдӕу, сыкӕхъугъ — сыд елуалӕ фаеми, сишъӕшъитӕлӕрӕ сишъӕуитӕлӕрӕ къысфилфыгъӕх, ахӕм апаемӕ сӕ нычӕпи псы чыплӕм сыхӕтыным сыфӕдӕу, джарӕу спӕс есымыгъӕпшӕнхӕ слӕкыгъӕрӕп. Насыпынчъагъӕу къысӕхъуллагъӕр Дарыет къызыфӕсӕуатӕм, ыгу къысӕгъун, тӕклӕу горӕклӕ сыкызышшыкыгъын кысшӕлошыгъӕз, зӕклӕм ышъӕо шхъонтӕбзӕу къызожыгъ, сынӕпашъӕо кыкыкыригъӕхи, куоу ригъӕжъагъ:

Гъӕзетеджӕхӕм

ятворчествӕ шыщ

Сихӕку кӕас

Бжыхъӕ пчӕдыжыгъым тыгъӕр шӕабӕу къыкӕокы, Ащ ифабӕ дыхӕтӕу тыхӕку тӕ къызӕлоклӕ. Сихӕку кӕасӕ идахӕ — сӕрклӕ тыгъӕм ар фӕд. Сижъы кӕабзи, сигъатхи, сидунаш ахӕт.

Ау а пышӕм сыхӕтӕу сӕ къысӕлӕу мӕкӕхъу, Къушъхъӕ-лӕжъ хъишъӕлуатӕм псӕ къыпӕклӕу къысцӕхъу. Ащ гурышӕклӕ сеици, лӕшӕлӕгъу лӕагъом сытырӕцӕ, Зӕманыжъӕу блӕкыгъӕм икын гупчӕ сыхӕцӕ.

Гур мӕузми, сӕцылӕ, нӕпсыр зӕтесӕлажӕ. Къушъхъӕ лӕжъыгъ гуиӕу сашъхъагъ итӕу къысӕжӕ. Зӕклӕлыкӕлоу лӕшӕлӕгъухӕр санӕлу шызӕнӕклӕкӕ, Зӕклӕм ахӕр мӕклӕды, пчӕгур зӕу къаунӕклӕ.

Къушъхъӕ шыгу сатырхӕр дахӕу тыгъӕм пӕшӕлӕтых. Нӕрылӕзгъоу, бзъмылӕхъу ахӕр пагъу зӕхӕтых. Ащ яшӕф къыздагощи хъишъӕм сӕ сыхӕлӕагъ, Слӕпӕк икын мылӕрлуатӕу зукӕлӕ къызӕхӕсилагъ.

О сихӕку! Пкыхы дахӕм уфӕдӕу адыгъгум уилъышт. О уижъуагъӕо нахъ нӕфӕу мазӕр тыгъӕу къепсышт. Насып къуапӕу дунаим лӕпкыгъом о ушыри. Дахӕм исагъӕтӕу сӕ сигъашӕм уси!

Анахъ чыплӕ дахӕр

Сыкышыцхъугъ сӕ анахъ чыплӕ дахӕм, Насыпи фаби сӕ къысаты ахӕм. Ащ ипцӕл чыгъхӕр псыхъом елушъашъ, Адыгъ хӕку ныбжыкӕлӕм сырипшъашъ.

Ащ фӕдӕ чыплӕ тыди сӕрклӕ цылӕн. Ащ идӕхагъӕ зыкӕи гъунӕ илӕн. Бӕу нӕр нӕпехы къушъхъӕ лӕзгъ шхъуантӕм, Пхырӕчъы псыхъор ащи лонтӕ-ицантӕу.

Мӕз дахӕм ыччыгыхӕр зӕицизыбз. Гушъшъӕ макӕр ренӕу ащи ыбз. Ипсыхъо анахъ чӕр, ицӕф зукӕлӕгъу. Ащ зӕклӕ исыр зым зыр иныбдӕжӕгъу.

Уихъяр уизакъоу ныбжыи цыплӕтынӕп. Гум пӕмыблагъӕу пкыгъоу шыбгъотынӕп. Сабыр ренӕу мыщ цынасынышӕу. Ащ шырегъагъӕ хӕти илофышӕу.

Тыдӕклӕ цылӕми ихӕку зыкӕгъӕзӕжыгъ. Ичыплӕ гупсӕ хӕти къыфӕклӕжыгъ.

ШЪХЪӔЛӔХЪО Марин.

Шульгъӕу кӕлӕрыкӕу кӕмӕзӕжыгъ

Уалӕзгъумӕ сынитӕлӕр къыодӕхӕшӕлӕ, Силӕрӕм уахӕтӕу сӕхы сигъашӕлӕ. Уитӕплӕз сыгум бырсыр къыделъхъӕ, Гушӕуагъӕр спкышыгъолы о кыхӕолъхъӕ.

Бзылфыгъӕ дахӕр сыгу уекӕлӕгъ, Кӕлӕрыкӕу шульгъӕу сызӕлтыкӕлӕгъ.

Хъарзӕ фыжыгъӕзӕу уишӕ зегъагъ, Унӕ кӕаритӕлӕр сфӕхъу сӕ гъуазӕ. Зӕзакъо нӕмылӕми къызӕплӕжыгъ, Шульгъӕгъур кӕлӕрыкӕу сыгу кӕзгъӕкыжыгъ.

Бзылфыгъӕ дахӕр сыгум уекӕлӕгъ, Кӕлӕрыкӕу шульгъӕу сызӕлтыкӕлӕгъ.

Лӕкӕо дӕхитӕлӕр чымы шызӕблӕкы, Кӕлӕгъу шульгъӕгъур гум ащ къагъӕкы. Кӕлӕрыкӕу сыгур огум ипхъагъ, Бзылфыгъӕ дахӕр сыгу укыхъагъ.

Бзылфыгъӕ дахӕр сыгум уекӕлӕгъ, Кӕлӕрыкӕу шульгъӕу сызӕлтыкӕлӕгъ.

Узблӕкли, сылтыплӕзӕз, усылӕклӕдыгъ, Нӕлӕзгъум узекыгъ — сыгур клӕдыгъ. Бзылфыгъӕ дахӕр хӕрӕт тишъылаклӕ, Сыдигъуи жъугъӕдах тилъӕпкӕ, жъугъӕклӕракӕлӕ.

Бзылфыгъӕ дахӕр сыгум уекӕлӕгъ, Кӕлӕрыкӕу шульгъӕу сызӕлтыкӕлӕгъ.

ОЖЪ Аскӕрбий.

Фыжъ цыкълъ укьэбархэр

А си Алахь, Къохьаплэм шыпсэухэрэм ящылэкълэ техьуапсэзэ, тылэжыпшт. Зы-эрэшлэу зытэшлэу тэлэ, зытэ-фапэ, типшъашгэмэ аныбыдж теплыхьэ, Бразилием тыщы-лэм фэд, ащкълэ, Тхьэм ишыкур, таклэхьэгъэ къодып, татекыжыгъ, уфамэ. Капиталистыжхэм ашхырэм фэдэхэр, тыгу римыхь дэдэм, тэри тэшыхь. Къалыркъэщ зэмплэу-жыгъохэри «морепродукт» ацлэу къэтэщэфых. Ошлэ, ахэр сэ сыгу рихыхьэрэп, ау сыда адрэхэм зашхыкълэ, тэ тынахь дэ? Ар слозэ сэ хьамлашкълэ хэр есэгъэтырэхыхь, унэм исхэм зыгори аlorэп — шхыныгъуакълэм зырагъасэ. Я «попкорни» къэсщэфыгъ зымафэ. Ау натрыф гъэтлэпыгъэу къычкълэ, шыпкьэ, ащ нахы бкълэ нахь лэшлэу сэ сишыуаныжкълэ згъэтыплэрэ натрыфыр. Ау цлэ дахэ адрэм ил, ар узшлэмыкълэм лэф. Зэхэпх зэпытыгъэкълэ тхьакълэмэр езэщырэп — шылэкълэ дахэ зылэхэм яшхыныгъу ар, ошлэ, ахэр джэнэтым исыхь, тэри ащ тыфаеба!

А си Алахь, тызэрэзэтемыфэрэ закур шылэкълэ-псэукълэу тилэр ары. Ахэм афильмэхэм уяплы зыхьукълэ, уямыхьопсэн плэкълэрэп. Яныожь-лэжыгъ хэм дунаир къызэпакълухь, тэ ти Москва ипчэгуи итых. Чэфыхь, нэгущлэх. Аныбжъ узыкълэупчкълэ, умыгъэшлэгъон плэкълэрэп: илъэс 80-м къехьу е 90-м нэсыгъ. Зинасыпых. А си Алахь, тэ илъэс 60 къэзыгъэшлэгъэхэр ныожь е лэжыкьатмыш мэхьух. Джы а гъунапкъэри къелыхьэу ригъэжыагъ.

Слъакъо зэрэузырэр врачым сесэлэм, илэпылэгъу сышыгу-

гъэу, ышхьэ къымылэтыхьэу джэуап къыситыжыгъ: «Адэ сыда джыри узыфаер, илъэс 50 ухьугъ, илъэс зытлукълэ укьехьугъ, игъоба плэкъо къэузынкълэ?» Сэ зыми сыфэежыгъэп. Ау ежъ фэдэ зысшына, сышхыпшлэ «игъу» слугъэ, игъо дэдэ гуш, къысфэгъэгъу узэрэгъэгумэкълэгъэмкълэ. Врачым

икабинет сыкычкълэу зэхэхьыгъ: «Озеклоба, гушлэ». Умышхь плэкълэушхьтмэ. Ыкълэ сэгущлэ, сикълэ, сымыгушлэ хьуна, илъэс 20 гор къыпфэнэжыгъэр укыскълэхьажынкълэ, джашыгъум тызэрэшлэжыын.

Ау тикъэбар къыфэдгъэзэжыын. Къохьаплэм шыпсэурэ лэжыгъ-ныожьхэм дунаир зэрагъэлэгъумэ, тэтиехэм лэф ашлэ. Ау ялэжыапкълэ япенсии ахэм ащыцэу теплэрэр зырыз — якълэлэхэм араты. Кризис, зиунагъо, кълэлэр чэмахьоу ежъэштэп ныла, лэнатлэ горэ къыратырэп, тутын уасэ горэ илэн фаеба?! Сэ сэлсэуфэ, сипенсие тлэкълэ ащ естын.

— Ашъу, сыдэушхьтэу сытлысыжына, — ело зым, — кълэлэм кредит къалихыгъ, ттыжыын фаеба?

— Сипхьорэлъф езгъэджэн фаеба? — ятлэнэрэм ащ къыпедзэ.

Зэрэхьурэмкълэ, зыдгъэпсэфыни тысымэджэни тыгукълэ тыфитэп — тикълэлэхэм къащыкълэшт.

Къохьаплэм шыпсэухэрэм уикълэ е уипшъашгъэ илъэс 18 зыхьукълэ къыбдэпсэуныр, ащ

ахьщкълэ лэпылэгъу уфэхьуныр ашлэомыкълэ. Ыныбжъ икьугъэ-кълэ алыгътэ. Ары шхьаеа псэ-кълэдыба сабыир? Ау тыкъэзыуцухьэрэ дунаири ащ фэдэба: къолэбзыухьэми, хьакълэ-къуакълэ хьэми, нэпэмыкълэ псэушхьхьэхэми ящырхэм ашхыщтыр ажэ дэлэу къафахьы. Ау ышхьхьэ ежылыгъышхьунэу, ышхын къыз-

къылуатэрэри? Ежыым мары ащ фэдиз илушыгъэзэ, унэп, джэгоп зэралоу, квартирэжъ цыкълэу бзыу набгъу плонэу ис, сомэ минитф мазэм илэжыапкълэу къэнагъ. Сыфэхэп ныла сикълэлэкълэ ащ фэдэ шы-лакълэ. Ежыыми, нэмыкълэ кълэлэ-егъаджэхэми ашлэрэм шэрэ-мыгъуаз фаеми, лэфшлэплэ чы-

блахэу кълэлэегъаджэхэм араты зыхьукълэ, агукълэ матхьэх пшлэла тхьамыкълэ цыкълэу хэр? Джарыба ныбжыкълэхэр зыкълэ-шъуагъохэр.

Сэ сшхьхьэкълэ лэфшлэплэкълэ сымэджэщым сылут, силэжыапкълэ гушэр зыфэдизыр къэс-лонкълэ сзукълэ, ау ащ дыкълэ-гъоу, унэгъошхьхьэ къеклоклэу укол, капелъниц зыфэллоштхэр сымэджэхэм афэсэшлэх. Ащи ахьщэ тлэкълэ къыкълэлонба?! Чэмитлэу слыгъ, мэл заул, чэты, тхьачэты, псычэт, къаз зыфэллоштхэр шагуи дзыых. Ахэм ашхыщт натрыфыр хатэми хашьоми къащысэгъэкълэ. Хьайуанхьэми уалыплъэн фаеба? Опшъа плэмэ, сэшшы. Ау сыд сшлэн. Шэр къуае сэшшы, синасыпшы, дэгъоу ащэфы, нэмыкълэ лэпкьэхэми якълэ. Чэт-тхьачэтхэм ащыши сэшэ. Зато сисабыйхэр зыми щызгъакълэхэрэп. Ау кризис мыгъо къежыагъ, нахь къын мэхьу зэпыт. Хэкълэплэ шымылэуи? Сыда зыкълэшымылэр? Чэщ реным сыкълэуа сикълэлэхэр зыгорэм щыкълэхэу. Ярэби, чэщ къэрэгъул нэмылэми лэфшлэплэ горэм сылэхьу. Шьушлэрэба ащ фэдэ лэфшлэплэ къыздисхыщтыр? Амал шьуилэмэ, лэпылэгъу шьукъысфэхьу, сэри шьукъэзгъэукукълэжышхьтэп. Чэщ реным сыд сшлэн, джэхэщыо тхьакълэныри дэзгъэцэкълэн слэкълэшт. Мыбэ дэдэми къэ-слэкълэшхьтэр пшъашхьтэм нэгущыфэ, нысэм лупшлэгъэлэ уасэ горэ афэхьун.

Модэ Къохьаплэм лэжыгъ-ныожьхэм загъатхьэ, дунаир къа-кълэхьэ ало. Сэ сылэжышхьт сэлсэуфэ, слэж кълэуфэ, сикълэлэхэм, ахэм ясабыхьэми къа-кълэхьуащхьтэми сафэлэжышхьт, сэлэжыфэ...

Модэ гушхьэм сыкълэхьагъэп...

— Нан, модэр зыщыщыр ошлэ о, мы джанэу сфэпшхь-фыгъэр ащ зыкълэ диштэрэп, — елошъ, сипхьорэлъф цыкълэу гушхьжэм ыпашхьхьэ зыщэгъэ-чэрэгъу. Модэр зыщыщыр сэ сымышлэ гушхь хьуна? Боу сэшлэ, ау зыкълэ а мыгъом сы-кълэхьан слэкълэжыгъэп. Сэ сизакъу пшлэла, бэ ащ фэдэ къызыпшхьыгъэр.

А си Алахь, синыбжыкълэ-гъум нысэ хьупхьэхэм, нысэ лорышлэхэм ямоднагъ. «Сэри ахэм ауж зыкълэзгъэнэнэп» слозэ сыпсэуфэ: пчэдыжыым жьэу сыкълэтаджэмэ, джыри унэм исхэр зэкълэри чые лэшлэу зэрэхэтхэзэ, сичэми сшыгъэ, сипчъэлупи спхьэнкълэжыгъэ, спхьэнкълэшхьтгъэ къодыа, къумгъа-ныпсыкълэ гушхьэр дахэхэр тес-шыхьэщтыгъэх нахь. Нэужым, сыгулэзэ, шэр сызыти, къуае исхынэу хьакълэм тезгъэуцощтыгъэ. Шэр хьазыры къэхьуфэ тхьацур хэхьыти, шэлэмэ е пишкэ фабэ згъажьэщтыгъэ, къалмыкълэ шайр зэхаскълэщтыгъэ. А сшлэгъэр тхьапшырэ ыгу римыхьэу гуашэм ынапшлэ къысфидишхьагъ! Ащ пае зыгорэ слугъэп, нахь дэгъоу зэрэсшхьышхьым сыпылжыгъ.

Непэрэ мэфэ кълэхьэм зэ сетлысэхьышхьыгъэп. Ащ фэдэ уахьти тыдэ къыкълэныгъа, лэфшлэплэми сыклон, быным

ашхыщтыри згъэхьазырын, ашхыгъын-кълэлынхэр сыкълэ-хьэ ыкълэ ут атесыдзэжыын фэ-гъэ. Хатэр, чэтхэр, тхьачэтхэр...

Пчыхьэм сабылхэр отхьа-кълэжыыхь, огъэпскълэ, а лымы, ахэм яти, дахэ горэ ялэп фэ-гъэба. Ащи «сэ укысыпшлэп тэрэзэу» ыломэ, зыкълэсфигъэ-гусэу, пчэр къыриутэкълэми икълэу, нэфшъагъом къыхэкълэ-жыэу тхьапшырэ хьугъа! Ащ зыгорэ елэп е зыдэшылагъэм-кълэ уеупчылэн уфитыгъа? Джы тигъунэгъу шьузым илуагъэу, ялхэр бэрэ къыхэмыкълэжы-гъэмэ нысэхэм пчэдыжырэ сызиджагъор алоплэ — зэкълэри анэгъу тетхагъ, куо-хьаур ащ хэт.

Тэры гушэ зи мыхьугъахэ фэдэу пчэдыжыым тилоф ты-фежышхьтгъэ, тынэгъу зэхэд-гъэхьан тыфитыгъэп гуашэм ыпашхьхьэ, зыгорэ тлоштыр хэ-гъэкълэри. Аузэ илэхьхэр къы-зэкълэуагъэх. Сикълэлэхэр ины хьугъэх, якъэщэгъуи къэ-сыгъ. Тхьэм пшъашхьэ къыси-тыгъэпшхь, синысэхэр пхьу сфэхьунхэм сышыгуагъыгъ.

Апэрэ нысэри ятлэнэрэри къысфашагъэх. Ау зыгорэкълэ лэпылэгъу къысфэхьунхэм сы-кълэнэцлэу зыхэхэгъэпсым, модэм сыкълэшынагъэу къыса-луагъ. Синыбжыкълэжыгъум гуашэм ямоднагъ алуагъ, непэ ны-сэхэр ары зимоднэхэр. Сыд

сшлэн, цыфхэр зэрэхьуэхэу сэри сыхьун слуй, сеуцоллагъ. Зы нысэр тхэкълэжыгъу къалэм дэс. Фэтэрыпкълэу мазэ къэс сомэ мини 6 афэтэты. Ашхыщтыр афятэгъащ. Ар ыдэрэп нысэ нахьыкълэу унэм къыддисым. Зегъэгусэ, шхэнэу фае зыхьукълэ шэджагъом иунэ къекълэ, лупшлэр плыжыгъу лугъэлыкълэжыгъу, лэбжъанэхэр кълэхьэу, зэпэ-лыдыжыгъэх. Я си Алахь, тигъунэгъу горэ кымыхьагъо-ти. Джанэу щыгъым, щыгъы-ми сшлэрэп, къефызэкълэжыгъэм, ыбгъи ытхьыцлэи зэрэщытэу къешхь. Лыжыыр былымхэм апэлыфхэ псынкълэу шхэу иунэ ихьажыгъот. Тэ къэдгъэшлэ-гъэм лашхьхьэ пымытэу халат зыщытлээн тыфитыгъэп. Джы модн. Адэ сыдэу пшлэна?

Джэгу е пчыхьэхьахьэ горэ чылэм дэты зыхьукълэ, нысэм ынэгъу къызэхьы, ащ тыклонэу къысэлэу. Адэ ныбжыкълэ, мэхьуапсэба. Сэри псынкълэу си-лофхэр къызэкълэсэшлэхьхь, ежыыри тлэкълэу къызделэ, унэхэр, хьакъу-шыкълэхэр зэлэхь-жыыхь. Гыкълэ горэ шылэми егыкълэ. Джы сыд, угыкълэшхь-мэ, кнопкэмэ ателункли, уилоф уухыгъэ. Тигъунэгъу шьузым илуагълэу, ащ нахь нысэ дэгъу егъаши хэти къышхьэнэп. Тэр гушэ тыгыкълэ зыхьукълэ, пчы-хьэ шлункълэми псыр псынем

къытхызэ дгъэфабэщтыгъэ, чэщым тыгыкълэным пае. Ма-фэрэ уахьтэ щылагъа! Иаджыри атакъэхэр лозэ, гыкълэжыгъэхэр кълэпсэмэ апыслэагъ, сыхьат закъо горэм сышхьаукълэным сыкълэхьопсэу. Узэрыгыкълэжэ псыри икълэуыжъ, джэхашьори лэжыкълэ, сыкълэтэджыжынкълэ сыхьатныкълэу къэнэжыгъэр... «А нычэпэ пшлэрэм фэдэ шылэп, мафэм ащ сыд фэдэу уклэгъу-шлужышхьтэ» гуашэм къызы-сикълэ, ар сибылымтыгъоу. Мэфэ реным сышхьхьэу сыз-щетлысэхьэрэм сшхьхьэ къыс-шлупызу. Сыдэу чыем сыфа-лэщтыгъа. Джы чэшхэр кълэ-хьае хьугъэх. Сегупшысэ сы-щылэ, чыер зыдэкуагъэри къало. А си Алахь, сыд гушэ сшхьхьэ къыхьэхэрэр? Тхьэм дэжыкълэ шыкур, джэгуи сы-щылэ, синысэ сапашхьхьэ ит, за-гъори пчэгум теладэщ къэ-шъо. Чыылэ ллэ хьумэ, сикоф-тэ фабэ сэтлатэшъ, сагулэ кълэ-сэгъэуцэ, чыылэ мылэнэу.

Гъэшлэгъоны, нысэхэр ары джы пчэгум имыкълэжыгъэр. Пшъашхьхэр къэшхьонхэу нахь мзукълэ, къытырашхьхьэ ежэх, мыдрэхэр ежэ-ежырэу къы-теладэх. Нахьыпэм пчэгум итэу къашхьошхьыгъэхэр пшъэ-шъэ дэмыклогъэ зэклагъ. За-гъорэ ялахьыл пхьужэ цыкълэу горэ къытехьышхьыгъэ джэгу

зэхэкълэжыгъом дэжэ, ари къы-рамыгъэкълэу... Ащ нэмыкълэ гъэшлэгъоны джэгуи хэлъ хьу-гъэ: ныси пшъашхьы компан алошъ, лэнэм пагъэтлысэхьхь. Зэдешьох, зэдешхьхь. Зымафэ тыхьаблэ нысэм зэшъуагъэр къэзгъыгъэпшхьтэ, къашхьозэ лэпэуагъэ. Щытхэр щыгъэх. Игуашэ гулэзэ, нысэр къыгъэ-тэджыжыгъэ. А синасып сэ зэ-рэсимынысэр ар, цлэлуагъа.

Хьушхьт, тыщылэки уезэ-гышхьт. Силыжыи зыми кълэ-жырэп, кълэчлэр макълэ хьугъэ-щыт. Зэрэтлэкълэу унагъор зэтэлъашъо. Яшэнэрэ кълэлэм къызишхькълэ тызэрэхьушхьтэр сшлэрэп нахь, ныситлэм ера-гъэу тафырекълэ. Нахьыбэрэ зы-кълэфагъэгусэ хьумэ, сыкълэп-шлэагъ. Джыркълэ зэрэтлэкълэу типхьорэлъфыхьэм тапылэ. Ахэри тпаубытхэрэпышъ, шы-кур. Тинасыпшы ахэм джы-ри модэр къанэсыгъэп.

А си Алахь, тинасыпмэ а модэми тыкълэхиубытэнэп. Не-пи нычэпи типхьорэлъф цы-кълэу тлыгъыхь, тадэджэу, чэ-щырэ тадэжэ щылыыхь...

Я си Алахь, тобэ пфэсэшлэ-жы «модэм сыкълэшынагъ» зэрэслугъэмкълэ. Шыкур. А модэм сэри зэгорэм, тлэкълэу нахь мыхьуми, сыкълэхьагъ.

ЧЭНЫШХЭ Моллэхьан.

Тхылъым илъэтегъэуцорэ тигупшысэхэмрэ

ТИЩЫКІАГЪ, НАХЪЫБЭУИ КЪЫХАРЭУТ

«Адыгэхэр ыкІи щэрджэсхэр» зыфиорэ тхылъэу ШъэуапцІэкъо Нурыет Мыекъуапэ дэт тхылъ тедзапІэу «Качествэм» кыщыхаригъэутыгъэм общественнэ-политикэ мэхъэнэ ин иІэу щыт. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ библиотекэ тхылъым илъэтегъэуцэ гъэшІэгъонэу щыкІуагъ. Правительствэм икъулыкъушІэхэр, шІэныгъэлэжъхэр, литературэм уасэ фэзышІэхэр, культурэм иІофышІэхэр, кІэлэегъаджэхэр, студентхэр, тирайонхэм якІэлэеджакІохэр зэхэхэм хэлэжъагъэх. Адыгэ Республикэм культурэмкІэ и Министерствэ иотдел ипашцэу, Адыгеим культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу Шэуджэн Бэлэ зэлукІэр зерищагъ.

ШхончбэшІэ Мурат зэхэхэм кыщыгъушыІэ.

Пэублэ гушыІэкІэ тхылъым илъэтегъэуцэ кы-зэІуихыгъ Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ библиотекэ идиректор игуадзэу Кошгъу Сачнэт. Шэуджэн Бэлэ тхылъым иавтор дэгъоу зеришІэрэм кыпкырыкІызэ, тхакІомрэ щыІэныгъэмрэ зэзыпхырэ лэныкъохэр игушыІэ кыщыхыгъэщыгъэх.

Тхылъыр кыдыгъэкІынышъ, мылгъу зэригъэуІунэу гухэлъ гори ШъэуапцІэкъо Нурыет иІагъап. Шэуджэн Бэлэ зэрэхигъэунэфыкІыгъэу, тхылъыр тучанхэм ашэнэу аритыгъап, инІуасэхэм, лъэпкъ Іофыгъомэ агъэгумэкІхэрэм, еджапІэхэм, библиотекэхэм шІухафтын афишІыгъ.

Республикэм и Лъэпкъ библиотекэ щыкІогъэ лъэтегъэуцом тхылъыр бэмэ щашцэфы ашІоигъуагъ, ау агъотыгъап. ШъэуапцІэкъо Нурыет Адыгэ Республикэм культурэмкІэ и Министерствэ, искусствэхэмкІэ еджапІэхэм, библиотекэхэм тхылъыр аритыгъ.

Имэхъанэ къэзыІэтырэр

ЗэлъашІэрэ шІэныгъэлэжъэу, тхакІоу, Темыр Кавказым иІыф цІэрыІоу Шъхъэлэхъо Абу тхылъым уасэ фишІызэ, ШъэуапцІэкъо Нурыет темэу пхырищыгъэм лъэпкъ мэхъэнэ ин иІэу ылытагъ. ТхэкІо пстэуми шыпкыкър къатхырэп, ежъхэм яфедэ зыхэлъыр е зыгорэхэм яшІоигъоныгъэхэр агъэцакІэхэзэ тарихъ къэбархэм шыпкыкърныгъэ икъу ахэмылгъэу къэзытхырэр макІап. Аужырэ илъэххэм Краснодар крайм кыщыдэкІырэ тхылъхэм ащыщхэм адыгэхэр ятарихъ чІыгу имысыгъэхэм фэдэуи къэбархэр къаІуагъэх.

ШъэуапцІэкъо Нурыет итхылъ лъэхъаным дештэ, адыгэмэ тарихъ гъогоу къа-кІугъэм, яшэн-хабзэхэм уащегъэгъуазэ. Шъхъэлэхъо Абу анахъэу кыыхигъэщыгъэмэ ащыщ щыІэныгъэм иІэныкыуабэ кызэдиубы-тызэ авторым гу къабзэкІэ иеплкъыкІэхэр кызэригъэ-лъэгъуагъэр.

Гуманитар ушэтынхэмкІэ

Адыгэ республикэ институтым идиректорэу Бырсыр Батыр-бий тхылъыр лъэхъаным рипхызэ, кІэлэеджакІохэмрэ сту-

Тхылъым илъэтегъэуцэ хэлэжъагъэхэр.

дентхэмрэ лъэшэу зэрящы-кІагъэр кыІуагъ. Лъэпкъым итарихъ, ишэн-хабзэхэр, нэмыкІ къэбар гъэшІэгъонхэу тиньбжыкІэмэ зэрагъашІэ ашІоигъохэр тхылъым дагъотэщтых.

ИнджылызыбзэкІэ зэрадзэкІыжъын ищыкІагъа?

Ар упчІэ кызэрыкІоу зэрэщымытыр лъэтегъэуцом нафэ кыщыхыгъ. ШъэуапцІэкъо Нурыет инджылызыбзэкІэ кІэлэегъаджэу Тэхъутэмыкыое гурыт еджапІэм Іоф щыІагъ. «Адыгэхэр ыкІи щэрджэсхэр» зыфиорэ тхылъыр инджылызыбзэкІэ зэридзэкІыжъынэу фежъагъ, мылгъу зигъоткІэ кыдыгъэкІы шІоигъу.

Адыгэ Республикэм иІы-кІоу ренэу Краснодар крайм иадминистрације щыІэ Мамыекъо Кимэ лъэпкъхэр мамырэу зэдэпсэунхэм, зэкъошныгъэр гъэпытэгъэным афэгъэхыгъэу кэгъушыІагъ. Краснодар крайм кыщыдэкІырэ тхылъхэу цІыфхэр «зэщызы-хъохэрэм», бырсырхэр къэзыІэты зышІоигъомэ гъунэ зэралыфыщтыр заулэрэ игушыІэ щыхигъэунэфыкІыгъ. Краимрэ республикэмрэ язэпхыныгъэхэр щыІэныгъэм щыгъэпытэгъэнхэм Іэшъхъэтетхэр зэрэпыл-хэм ягугъу кышІыгъ.

Мамыекъо Кимэ тхы-

рэ кызэгъушыІэхэм Н. ШъэуапцІэкъор лъэшэу алэтыгъ. Авторым археологие, нарт къэбархэр, нэмыкІхэри ыгъэфедагъэх.

— Тхылъыр игъо шыпкыгъу кыдэкІыгъ, — кыІуагъ Тэу Аслъан. — Адыгэ лъэпкъыр зилІэужыгъор, кырыкІуагъэр, ишэн-хабзэхэр нэмыкІ лъэпкъхэм зэрагъэшІэным фэшІ ШъэуапцІэкъо Нурыет ІэпыІэгъу бэмэ афэхыгъ. НьбжыкІэхэм тилъэпкъ иархеологие, итарихъ, иэтнографие зэрагъэшІэнымкІэ тхылъыр Іэу-бытыпІэ афэхыгъ. Джырэ уахыгъ, тэ, адыгэхэм, мыщ фэдэ тхылъхэр тимакІэх. Нурыет игулыгътэ тефи, ыгъэхъазы-рыгъэ тхылъыр гъогумафэ терэхъ. Тхъаегъэпсэу авторыр.

— Сыда силъэпкъ сэ фэс-шІагъэр? А упчІэр ор-орэу зэп-тыжыныр нахышІу, — кышІуагъ зэхэхэм АР-м культу-рэмкІэ изаслу-женнэ ІофышІэу, Адыгеим и Къэ-ралыгъо шІухаф-тын кызыфа-гъэшъошагъэу СтІашъу Юрэ. — Культурэр лэны-кыуабэ кызэ-лызыубытырэм зэращыщыр ШъэуапцІэкъо Нурыет кызэ-риІогъэ шІыкІэм уегъэгупшысэ, щысэтепхышІо-гъо уешІы. Уилъэпкъ, зэкъош-ныгъэм уафэлэ-жъэн зэрэфаем тхылъым уфе-гъасэ.

Тхылъым итеплъ.

ИскусствэхэмкІэ Адыгэ республикэ кІэлэцЫкІу еджапІэм идиректорэу ШхончбэшІэ Муратэ тхылъыкІэм осэ ин фишІыгъ. Лъэпкъхэр зэфищхэу, бзэ гурыІогъошІукІэ тхыгъэу ылытагъ.

— Хэгъэгум ис лъэпкъхэм нахышІоу ташІэным фэшІ ШъэуапцІэкъо Нурыет лъэ-бэкъоу ышІыгъэм тигъэ-гушІуагъ, — ыІуагъ Шхонч-бэшІэ Муратэ. — Тхылъыр

урысыбзэкІи тхыгъэу ти-щыкІагъ. АдыгабзэкІи зэдзэ-кІыжыгъэу унагъо пэпчэ тхылъыр иІыын фэе. СыгукІэ тхылъым пае сэгъушІо, сэри сызыфэгъушІожы сэджэн зэрэслъэкІырэм фэшІ.

Икъоджэгъухэр, игупсэхэр

Тхылъым илъэтегъэуцэ Тэхъутэмыкыуае кыкІы-гъэ кІэлэеджакІохэр, Шъэ-уапцІэкъо Нурыет иІахылы-хэр, культурэм иІофышІэхэр хэлэжъагъэх. Тэхъутэмыкыое районым ибиблиотекэ ипа-щэу ШэхэлІ Саидэ иІы-пІэгъумэ ацІэкІэ кэгъушы-Іагъ. Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакІушынэ Аслъанрэ Адыгэ Республи-кэм иІыкІоу ренэу Красно-дар крайм иадминистрације щыІэ Мамыекъо Кимэрэ афэкІорэ джэпсалъэу культу-рэм иІофышІэхэр, обще-ственнэ организациэмэ яІыкІохэр зыкІэтхэжы-гъэхэм къеджагъ.

Ащ кыщыІо тхылъыр ипчъагъэкІэ 500 нахъ мы-хъоу кызэрэдагъэкІыгъэр зэрашІомакІэр. Джыри тхы-лър кыхаутыным фэшІ яамалхэм зэдыусэнхэу пащэ-хэм зэралъэхэрэр.

ШъэуапцІэкъо Нурыет иІахылыхэм кызэрэ-та-Іуагъэу, лъэпкъым гуфэбэ-ныгъэу адыгэ бзылфыгъэм фыриІэр итхылъкІэ кыІуатэ шІоигъуагъ. Кыдэхъу-гъэр, икъоу фэмыгъэхыгъэр тхылъеджэхэм къаІонэу ащэгъуыгъ. Адыгэ Хасэм ит-хъаматэ игуадзэу Нэгъу-цу Аслъани авторым кы-щытхыгъ.

Зэхэхэм кІэух гушыІэу ШъэуапцІэкъо Нурыет кы-щышІыгъэр лъэпкъ гупшысэу иІэр ары. Тхылъыр хъазыр зэхъум мылгъоу пэІухащтыр къэзытыгъэр АР-м и Парла-мент идепутатэу, Краснодар щызэхашцгъэ Адыгэ Хасэм итхъаматэу Шъхъэлэхъо Аз-мэт. Ащ авторыр гъунэ имыІэу фэраз. Зэхэщэн ІофхэмкІэ Адыгэ Республи-кэм культурэмкІэ и Мини-стерствэ, республикэм и Лъэпкъ библиотекэ, нэІуасэу иІэхэр ІэпыІэгъу кызэрэ-фэхъугъэхэм пае «тхъашъуе-гъэпсэу» ареложы.

Тхылъыр егъэхъазырыфэ цІыф гъэшІэгъонмэ, Темыр Кавказым щыцІэрыІомэ авторыр аІукагъ, ньб-джэгъоу иІэмэ къахэхъуагъ. Тхылъэу кыдыгъэкІыгъэм хэхъоныгъэхэр фишІынхэу, нэмыкІ тхылъхэр икълэмы-пэ кычІэкІынхэу, бэгъашІэ хъунэу ШъэуапцІэкъо Нуры-ет тыфэлъаІо.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

2010-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм щагъэфедэщт производственнэ календары

Щылэ маз					Мэзай					Гъэтхап					Мэлылъфэгъу				
Бл.	4	11	18	25	Бл.	1	8	15	22	Бл.	1	8	15	22	Бл.	5	12	19	26
Гъуб.	5	12	19	26	Гъуб.	2	9	16	23	Гъуб.	2	9	16	23	Гъуб.	6	13	20	27
Бэр.	6	13	20	27	Бэр.	3	10	17	24	Бэр.	3	10	17	24	Бэр.	7	14	21	28
Мэф.	7	14	21	28	Мэф.	4	11	18	25	Мэф.	4	11	18	25	Мэф.	1	8	15	22
Бэр.	1	8	15	22	Бэр.	5	12	19	26	Бэр.	5	12	19	26	Бэр.	2	9	16	23
Шэм.	2	9	16	23	Шэм.	6	13	20	27*	Шэм.	6	13	20	27	Шэм.	3	10	17	24
Тхь.	3	10	17	24	Тхь.	7	14	21	28	Тхь.	7	14	21	28	Тхь.	4	11	18	25

ЖьоныгъуакI					Мэкъуогъу					Бэдзэогъу					Шышъхьэлъ				
Бл.	3	10	17	24	Бл.	7	14	21	28	Бл.	5	12	19	26	Бл.	2	9	16	23
Гъуб.	4	11	18	25	Гъуб.	1	8	15	22	Гъуб.	6	13	20	27	Гъуб.	3	10	17	24
Бэр.	5	12	19	26	Бэр.	2	9	16	23	Бэр.	7	14	21	28	Бэр.	4	11	18	25
Мэф.	6	13	20	27	Мэф.	3	10	17	24	Мэф.	1	8	15	22	Мэф.	5	12	19	26
Бэр.	7	14	21	28	Бэр.	4	11*	18	25	Бэр.	2	9	16	23	Бэр.	6	13	20	27
Шэм.	1	8	15	22	Шэм.	5	12	19	26	Шэм.	3	10	17	24	Шэм.	7	14	21	28
Тхь.	2	9	16	23	Тхь.	6	13	20	27	Тхь.	4	11	18	25	Тхь.	1	8	15	22

Ионыгъу					Чъэпыогъу					Шэклогъу					Тыгъэгъаз				
Бл.	6	13	20	27	Бл.	4 *	11	18	25	Бл.	1	8	15	22	Бл.	6	13	20	27
Гъуб.	7	14	21	28	Гъуб.	5	12	19	26	Гъуб.	2	9	16	23	Гъуб.	7	14	21	28
Бэр.	1	8	15	22	Бэр.	6	13	20	27	Бэр.	3 *	10	17	24	Бэр.	1	8	15	22
Мэф.	2	9 *	16	23	Мэф.	7	14	21	28	Мэф.	4	11	18	25	Мэф.	2	9	16	23
Бэр.	3	10	17	24	Бэр.	1	8	15	22	Бэр.	5	12	19	26	Бэр.	3	10	17	24
Шэм.	4	11	18	25	Шэм.	2	9	16	23	Шэм.	6	13	20	27	Шэм.	4	11	18	25
Тхь.	5	12	19	26	Тхь.	3	10	17	24	Тхь.	7	14	21	28	Тхь.	5	12	19	26

* МэфэкI мафэм кыпэрэ мафэм ИофшIэныр зы сыхъаткIэ нахь жьэу аухы.

ИофшIэгъу уахътэмкIэ шапхъэхэу 2010-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм щагъэфедэщтхэр

2010-рэ илъэсыр	Щылэ маз	Мэзай	Гъэтхап	А I-рэ кварталыр	Мэлылъфэгъу	ЖьоныгъуакI	Мэкъуогъу	Я II-рэ кварталыр	А I-рэ илъэсынхьэор	Бэдзэогъу	Шышъхьэлъ	Ионыгъу	Я II-рэ кварталыр	Чъэпыогъу	Шэклогъу	Тыгъэгъаз	Я IV-рэ кварталыр	Я 2-рэ илъэсынхьэор	2010-рэ илъэсыр
Мэфэ пчъагъэр																			
Календарь мафэхэр	31	28	31	90	30	31	30	91	181	31	31	30	92	31	30	31	92	184	365
ИофшIэгъу мафэхэр	15	19	22	56	22	19	21	62	118	22	22	21	66	20	21	23	65	131	247
Зыгъэпсэфыгъо, мэфэкI мафэхэр	16	9	9	34	8	12	9	29	63	9	9	9	26	11	9	8	27	53	118
ИофшIэгъу уахътэр (сыхь.)																			
Сыхъат 40-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьамафэм	120	151	176	447	175	152	167	494	941	176	176	167	528	159	167	183	518	1 046	1 969
Сыхъат 36-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьамафэм	108	135,8	158,4	402,2	157,4	136,8	150,2	444,4	846,6	158,4	158,4	150,2	475,2	14 3	150,2	164,6	466	941,2	1771,4
Сыхъат 24-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьамафэм	72	90,2	105,6	267,8	104,6	91,2	99,8	295,6	563,4	105,6	105,6	99,8	316,8	95	99,8	109,4	310	626,8	178,6

2010-рэ илъэсым производственнэ календарэу агъэфедэщтым фэгъэхьыгъэ зэхэфын

Мазэхэм, кварталхэм ыкIи 2010-рэ илъэсым зэрэщыгъэ ателыгъэгъэ ИофшIэгъу уахътэр, ИофшIэгъу, зыгъэпсэфыгъо мафэхэр зыфэдизхэр мы производственнэ календарым кышыгъэ-лъэгъуагъэх.

Урысые Федерацием ИофшIэнымкIэ и Кодекс ия 112-рэ статья, Адыгэ Республикэм и Законэу 1995-рэ илъэсым мэзаем и 14-м аштагъэу N 168-1-р зытетэу «МэфэкI мафэхэм ыкIи хагъэунэфыкIыр мафэхэм яхьылагъ» зыфиорэм адиштэу Адыгэ Республикэм мыИофшIэгъу мэфэкI мафэкIэ шалыгътэх мы кыкIэлъыкIохэрэр: щылэ мазэм и 1-р, и 2-р, и 3-р, и 4-р ыкIи и 5-р — ИлъэсыкIэ мэфэкI зыгъэпсэфыгъохэр; щылэ мазэм и 7-р — Христос кызыхъугъэ маф;

мэзаем и 23-р — Хэгъэгум иухъумако и Маф; гъэтхапэм и 8-р — бзылъфыгъэхэм я Дунэе маф;

жьоныгъуакIэм и 1-р — Гъатхэмрэ ИофшIэнымрэ ямэфэкI;

жьоныгъуакIэм и 9-р — ТекIоныгъэм и Маф; мэкъуогъум и 12-р — Урысыем и Маф;

Ионыгъом и 10-р — дин мэфэкIэу Бирам (Адыгэ Республикэм и Президент и УказкIэ мы мафэр зытефэрэр ыужкIэ нахь тэрэзэу агъэнэфэщт, ИофшIэгъу уахътэмкIэ шапхъэхэм зэхьокIыныгъэхэр афашIын алъэкIыщт);

чъэпыогъум и 5-р — Адыгэ Республикэр зы-зэхашэгъэ Маф;

шэклогъум и 4-р — цIыфхэм языкIыныгъэ и Маф.

ИофшIэхэм нахьышIоу зыгъэпсэфыгъо, мы-ИофшIэгъу мафэхэр кызыфагъэфедэным те-гъэпсыхагъэу, Урысые Федерацием и Правитель-ствэ 2009-рэ илъэсым чъэпыогъум и 31-м ышIыгъэ унашъоу N 869-р зытетэу «2010-рэ илъэ-сым зыгъэпсэфыгъо мафэхэм зэхьокIыныгъэхэр зрафэхъухэрэм ехьылагъ» зыфиорэм диштэу: мэзаем и 27-м шэмбэтым ычIыпIэкIэ мэзаем и 22-м блыпэм;

шэклогъум и 13-м шэмбэтым ычIыпIэкIэ шэ-клогъум и 5-м бэрэскэшхом загъэпсэфыщт. Уры-

сые Федерацием ИофшIэнымкIэ и Кодекс ия 91-рэ статья, мазэм, кварталым, илъэсым ателы-тагъэу ИофшIэгъу уахътэм ишапхъэхэр кызы-ралыгътэрэ ШыкIэу Урысые Федерацием псау-ныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ 2009-рэ илъэ-сым шышъхьэлъум и 13-м ышIыгъэ унашъоу N 588-н-р зытетымкIэ аухэсыгъэм адиштэу ИофшIэгъу уахътэм ишапхъэ кырадзагъ.

ЫшпъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ ШыкIэм диш-тэу ИофшIэгъу уахътэм ишапхъэ агъэнафэ зыхъукIэ, мафэ къэс Иоф зрашIэрэ сыхъат пчъа-гъэм кыпкыпэрэкIых:

сыхъат 40-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъати 8;

сыхъат 36-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъати 7,2-рэ;

сыхъат 24-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъати 4,8-рэ.

Урысые Федерацием ИофшIэнымкIэ и Кодекс ия 95-рэ статья иа 1-рэ Iахь диштэу мыИофшIэгъу мэфэкI мафэм кыпэрэ мафэм зы сыхъаткIэ нахь жьэу ИофшIэныр аухы. ИофшIэгъу уахътэр зыфа-гъэкIэкIыгъэ лэжыакохэм и ар алъэлэсы. 2010-рэ илъэсым ащ фэдэ мэфи 7 кыыхэфэ, ахэр: мэза-ем и 27-р, мэлылъфэгъум и 30-р, мэкъуогъум и 11-р, Ионыгъом и 9-р (мы мафэр зэблахъужьын алъэкIыщт), чъэпыогъум и 4-р, шэклогъум и 3-р ыкIи тыгъэгъазэм и 31-р. Зыгъэпсэфыгъо мафэм-рэ мыИофшIэгъу мэфэкI мафэмрэ зызэтефэхэкIэ, зыгъэпсэфыгъо мафэр мэфэкI мафэм кыкIэ-лъыкIорэ ИофшIэгъу мафэм ахьы. Урысые Фе-дерацием ИофшIэнымкIэ и Кодекс ия 112-рэ ста-тья ия 2-рэ Iахь ащ фэдэ шыкIэр кыдылътэ.

2010-рэ илъэсым ищылэ мазэ ИофшIэгъу мэфэ 15-рэ зыгъэпсэфыгъо мэфэ 16-рэ кыыхэфэщт. Мыщ дэжым къэлогъэн фае мыИофшIэгъу мэф-экI мафэхэу щылэ мазэм и 2-мрэ и 3-мрэ гъэ-псэфыгъо мафэхэм зэратефагъэм кыыхэкIэу щылэ мазэм и 6-р ыкIи и 8-р зыгъэпсэфыгъо мафэхэу зэрэщыгъэхэр.

Мы мазэм ИофшIэгъу уахътэм ишапхъэ зыфэ-дизыщтыр:

сыхъат 40-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъати 120-рэ;

сыхъат 36-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъати 108-рэ;

сыхъат 24-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъат 72-рэ.

2010-рэ илъэсым имэзае ИофшIэгъу мэфэ 19-рэ зыгъэпсэфыгъо мэфи 9-рэ кыыхэфэщт. Мэзаем и 27-м шэмбэтым зы сыхъаткIэ нахь жьэу ИофшIэныр аухыщт. Урысые Федерацием и Пра-вительствэ иунашъокIэ зыгъэпсэфыгъо мафэр нэмькI ИофшIэгъу мафэм захьыкIэ, ар зыдахьыгъэ ИофшIэгъу мафэм Иоф зрашIэн фэгъэгъэ сыхъат пчъагъэр зытетыгъэм тетэу къэнэжы.

Мэзаем ИофшIэгъу уахътэм ишапхъэ зыфэди-зыщтыр:

сыхъат 40-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъати 151-рэ;

сыхъат 36-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъати 135,8-рэ;

сыхъат 24-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъат 90,2-рэ.

2010-рэ илъэсым ИофшIэгъу мэфэ 247-рэ, зыгъэ-псэфыгъо, мэфэкI мэфи 118-рэ хэтыщт. Мыщ дэ-жым кышыдалыгъэ щылэ мазэм и 6-м, и 8-м, жьоныгъуакIэм и 3-м, и 10-м, мэкъуогъум и 14-м зызэрагъэпсэфыщтхэр. Ар зэпхыгъэр мыИофшIэгъу мэфэкI мафэхэу щылэ мазэм и 2-р, и 3-р, жьоныгъуакIэм и 1-р, и 9-р, мэкъуо-гъум и 12-р зыгъэпсэфыгъо мафэхэм зэратефэ-хэрэр ары.

2010-рэ илъэсымкIэ ИофшIэгъу уахътэм ишап-хъэ зыфэдизыщтыр:

сыхъат 40-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъат 1969-рэ;

сыхъат 36-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъат 1771,4-рэ;

сыхъат 24-кIэ Иоф зашIэрэ ИофшIэгъу тхьама-фэм ар зэрэхъурэр сыхъат 1178,6-рэ.